

VILNIAUS UNIVERSITETAS
FILOSOFIJOS FAKULTETAS
UGDYMO MOKSLŲ INSTITUTAS

ŠVIETIMO POLITIKA IR LYDERYSTĖ MOKYKLŲ VADOVAMS STUDIJŲ PROGRAMA

Miglė Chmieliauskaitė

MUZIKOS MOKYKLOS TRANSFORMACIJA: TRADICIJOS IR ŠIANDIENOS REALYBĖ

Magistro darbas

Darbo vadovė: doc. dr. Vita Venslovaitė

Vilnius

2026

Turinys

Santrauka	4
Summary	5
Įvadas	6
Muzikos mokyklos aukso amžius Lietuvoje: istorinis žvilgsnis	9
Muzikos mokyklos tradicijos	11
Transformacija: nuo profesionalų rengimo link formalųjį švietimą papildančio ugdymo	17
Muzikinio ugdymo tapsmas	19
Muzikos mokyklos veiklos problematika	22
Muzikos mokyklos pozicija	24
Muzikos mokyklos valdymas pokyčių sąlygomis – vadovo vaidmuo	26
Muzikinio ugdymo samprata	28
Programos ir metodai – pritaikomumas	29
Tyrimo metodologija ir organizavimas	32
Tyrimo rezultatai	33
Muzikos mokyklos misija	34
Muzika kaip įrankis asmenybės savybėms ugdyti	35
Emocinis prieglobstis ir „laisvalaikio užimtumo centras“	35
Biurokratija	35
Mokytojo vaidmens transformacija	36
Mokytojas – psichologas	36
Globėjo ir „tėvų pakaitalo“ funkcija	36
Atsakomybė ir pasiaukojimas	37
Muzikos mokyklos kaita: disciplina vs lankstumas	37
Mažėjantys reikalavimai ir „laisvalaikio būrelis“ statusas	38
Mokytojo ir mokinio ryšys	38
Tėvų požiūrio transformacija	39
Mokyklos vidaus kultūros transformacija	39
Kartos iššūkiai. Greito rezultato kultūra	40
Kantrybės stoka ir skubėjimas	40
Konkurencija su technologijomis	41
Mokinių užimtumas ir savarankiško darbo krizė	41
Individualizavimas per repertuarą	42
Ugdymo pritaikymas specialiųjų poreikių vaikams	43
Lankstumo ribos	43
Technologinė ir metodinė pažanga ugdyme	44
Meninio lygio išlaikymas: individualūs poreikiai ir akademiniai standartai	45

Repertuaras, kolektyvinis muzikavimas = motyvacija.....	45
Ugdymo diferencijavimas	45
Kokybiškas meninis lygis.....	46
Vadovo vaidmuo: nuo administratoriaus iki lyderio	46
Permainos ir kompromisai	47
Strateginė lyderystė	47
Ūkinė ir organizacinė atsakomybė.....	48
Ugdymo ir vertinimo sistemos pokyčiai	48
Biurokratijos mažinimas ir pasitikėjimas mokytojais	49
Personalo ir darbo sąlygų gerinimas	49
Sisteminės pokyčių galimybės	49
Diskusija	51
Išvados	54
Šaltiniai.....	56
Priedai	59

Santrauka

Lietuvos muzikos mokyklų sistema šiandien išgyvena vertybinį lūžį, kurio metu iš prestižinių į profesionalų rengimą orientuotų institucijų jos tampa visiems prieinamomis ir atviromis, į visapusišką vaiko asmenybės augimą orientuotomis institucijomis. Muzikos mokyklos veiklos transformacijos ypatumai pasireiškia per gilių akademinių tradicijų išsaugojimo ir šiuolaikinių pokyčių konteksto santykį. Teorinė dalis atskleidė muzikos mokyklų raidą nuo tarpukario „aukso amžiaus“ iki šiandieninės formalųjį švietimą papildančio ugdymo (FŠPU) sistemos, remiantis tapsmo filosofine samprata ir konstruktyvizmo teorinėmis idėjomis. Atliktas kokybinis – pusiau struktūruoto interviu tyrimas su Kauno regiono muzikos mokyklų vadovais ir mokytojais. Tyrimas leido atskleisti pagrindinius institucijų kaitos aspektus ir šiandieninius kylančius iššūkius. Tyrimo metu nustatyta, kad muzikos mokyklos misija transformavosi iš profesionalių muzikantų ruošimo siekio iki kultūringo, visuomeniškai aktyvaus asmens ugdymo. Mokytojo vaidmuo pasikeitė iš tradicinio žinių perteikėjo į ugdytoją – psichologą, kurio ugdymo tikslas – užtikrinti mokiniui saugią aplinką, kurioje jis galėtų savimi pasitikėti ir mokytis pagal savo gebėjimus muzikos dalykui. Tyrimas atskleidė, jog dabar vyrauja „greito rezultato“ kultūra, didėjantis mokinių užimtumas, kuris trukdo siekti profesionesnių rezultatų. Tyrimo išvados rodo, kad muzikos mokyklos, kaip gilesnių vertybių institucijos tęstinumas priklauso ir nuo vadovo lyderystės bei gebėjimo surasti balansą tarp akademinių tradicijų išlaikymo ir prisitaikymo prie šiandieninės kartos poreikių.

Raktiniai žodžiai: muzikos mokykla, transformacija, formalųjį švietimą papildantis ugdymas (FŠPU), asmenybės ugdymas, mokytojo vaidmuo, lyderystė.

Summary

The Transformation of the Music School: Tradition and Today's Reality

The Lithuanian music school system is currently undergoing a fundamental shift in values, transforming from prestigious institutions focused on training professionals into institutions that are accessible and open to all, and oriented toward the holistic development of the child's personality. The specific features of music school activities are manifested in the relationship between the preservation of deep academic traditions and the context of contemporary changes. The theoretical section traced the evolution of music schools from the interwar "golden age" to today's system of education that complements formal education (FŠPU), based on the philosophical concept of becoming and the theoretical ideas of constructivism. A qualitative study using semi-structured interviews was conducted with the directors and teachers of music schools in the Kaunas region. The study revealed the main aspects of institutional change and the challenges arising today. The study found that the mission of music schools has shifted from the goal of training professional musicians to the education of cultured, socially active individuals. The teacher's role has shifted from that of a traditional knowledge transmitter to that of an educator-psychologist, whose educational goal is to ensure a safe environment for the student, where they can confidently and learn music according to their abilities. The study revealed that a „quick-fix“ culture now prevails, along with increasing student workload, which hinders the pursuit of more professional results. The study's findings indicate that the continuity of music schools as institutions that foster deeper values also depends on the leadership of their directors and their ability to strike a balance between preserving academic traditions and adapting to the needs of today's generation.

Keywords: music school, transformation, education complementing formal education (FŠPU), character education, the role of the teacher, leadership.

Ivadas

Muzika yra sudėtinga, abstrakti, bet prasminga garso meno forma, kurią žmonės sąmoningai, logiškai kuria ir organizuoja laike bei erdvėje. Ji yra universali žmogiškosios patirties ir kūrybos išraiška, pasižyminti įvairiomis sociokultūrinėmis funkcijomis, emociniu poveikiu, abstrakčiais komponentais, ir yra kultūriškai specifinė komunikacijos sistema (Kokkidou, 2021).

Žvelgiant iš pedagoginės perspektyvos, Gordon (2007) pabrėžia, jog muzikinė kompetencija formuojama palaipsniui, o sėkmingam ugdymui būtina nuosekli patirtis, apimanti klausymąsi, atlikimą ir kūrybą. Galima daryti prielaidą, jog muzikinis ugdymas yra esminė žmogaus kultūrinio, kognityvinio ir emocinio augimo dalis, kurios pamatai klojami nuo pat ankstyvos vaikystės ir kurią kryptingas pedagoginis poveikis gali reikšmingai sustiprinti.

Tyrimo problema ir aktualumas. Istoriskai muzikos mokyklos, kaip neformaliojo ugdymo institucijos, pažinimo poreikius tenkino per griežtą akademinę programą, apimančią muzikos teoriją, solfedžio, muzikos istoriją ir instrumentus. Šis tradicinis požiūris siekė suteikti gilų, sistemingą klasikinės muzikos meno ir jo konteksto supratimą, orientuojantis į nusistovėjusį kanoną ir akademinę discipliną. Šiandien muzikos mokyklos susiduria su esminiais pokyčiais, verčiančiais permąstyti jų vaidmenį švietimo sistemoje ir visuomenėje. Nuo „aukso amžiaus“, kai muzikos mokyklos buvo neatsiejama kryptingo profesinio rengimo dalis, ugdžiusi būsimus profesionalius muzikantus ir puoselėjusi aukštąjį meną, iki dabarties, kai vis dažniau kalbama apie jų transformaciją ir integravimą į platesnį meninio ugdymo kontekstą, šios institucijos patyrė reikšmingą pokytį. Ši transformacija yra ne tik apie mokymo programų ir metodikų peržiūrą, bet ir paties muzikinio ugdymo sampratos kaitą, kai tradicinis modelis, orientuotas į griežtą tradicinę discipliną, susiduria su šiandienos realybe, kurioje muzikos mokykla neretai suvokiama kaip papildomo ugdymo įstaiga ar net „būrelis“. Tai lemia bendrą menkstantį mokyklų prestižą ir mažėjantį muzikos pedagogų profesijos patrauklumą. Šių dienų švietimo kontekste, nuolat kintant visuomenės poreikiams ir technologijoms, mokymo kokybės užtikrinimas tampa vienu svarbiausių prioritetų. Tačiau, kaip atskleidžia E. Martišauskienės tyrimas, pedagogo autoritetui didelę įtaką daro išoriniai veiksniai, ypač profesijos prestižas. Autorės teigimu, „išgalint vartojimo kultūrai, vertybiniam reliatyvizmui, tiksliau „reliatyvizmo diktatūrai“, devalvuojama nelygstama pedagogo misija, klibinamas pedagogo profesijos autoritetas, o kartu ir ugdymo praktika“ (Martišauskienė, 2016). Ši įžvalga ypač aktuali muzikos mokykloms, kurios susiduria su „vartojimo kultūros“ ir „vertybinio reliatyvizmo“ padariniais. Muzikos mokykla, bandydama tapti moderni ir atitikti vartotojiškumo standartus, rizikuoja prarasti savo esmę, kuri grindžiama individualiu, dvasiniu ir vertybiniu mokinio ugdymu, nes visuomenė vis labiau vertina tai, kas yra pamatuojama ir naudinga rinkai. Vartojimo kultūra, skatinanti greitą pasitenkinimą ir rezultatų matomumą, dažnai nuvertina ilgalaikio ir gilaus mokymosi

procesą, kuris yra esminis muzikos ugdyme, o tai gali silpninti tradicinį mokytojo autoritetą ir jo ugdomąją misiją.

Kitas svarbus aspektas - kaip muzikos mokyklų vadovai gali strategiškai įveikti iššūkius, kad atkurtų mokyklos vertę, sustiprintų jos poziciją švietimo sistemoje ir užtikrintų tvarią plėtrą. Tai apima gebėjimą išlaikyti tradicijas ir prisitaikyti prie šiandienos realybės, atsižvelgiant į kintančius mokinių ir tėvų lūkesčius bei požiūrį.

Darbo tikslas: Atskleisti muzikos mokyklos veiklos transformaciją, analizuojant santykį tarp akademinų tradicijų išlaikymo ir kintančios šiandienos realybės.

Darbo objektas: Muzikos mokyklos veiklos transformacija.

Darbo uždaviniai:

1. Apžvelgti muzikos mokyklų raidą Lietuvoje ir atskleisti jų virsmą formalųjį švietimą papildančio ugdymo institucijomis.
2. Atskleisti šiuolaikinę muzikinio ugdymo sampratą ir muzikos mokyklos poziciją dabartinėje švietimo sistemoje.
3. Išnagrinėti ugdymo proceso kaitą, analizuojant ugdymo programų ir metodų atnaujinimo tendencijas.
4. Pagrįsti vadovavimo svarbą valdant pokyčius muzikos mokykloje remiantis mokyklų vadovų ir mokytojų įžvalgomis.

Darbo metodai:

1. Mokslinės literatūros ir švietimo dokumentų analizė.
2. Kokybinis tyrimas – struktūruotas interviu su Kauno regiono mokyklų vadovais, administracija, mokytojais. Surinkti kokybiniai duomenys buvo analizuojami taikant teminės turinio analizės metodą, siekiant identifikuoti pasikartojančias temas, kategorijas ir dėsningumus.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo:

3 muzikos mokyklų vadovai ir administracijos darbuotojai iš skirtingų Kauno regiono, muzikos mokyklų mokytojai. Siekiant gauti įvairiapusę informaciją iš skirtingų perspektyvų imtis buvo formuojama tikslinės atrankos būdu. Informantų įgytas išsilavinimas – muzikinis.

Darbo struktūra: Magistro darbą sudaro: santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, keturi pagrindiniai skyriai. Pirmoje darbo dalyje aptariama muzikos mokyklų tradicijos Lietuvoje istoriniu aspektu. Antroje dalyje – aptariama muzikinio ugdymo samprata ir jos vieta dabartinėje švietimo

sistemoje. Trečioje dalyje – analizuojama ugdymo proceso kaita, ugdymo programos ir metodų atnaujinimo tendencijos. Ketvirtoje dalyje – aptariama vadovo lyderystė ir strateginio vaidmens svarba patiriant pokyčius muzikos mokykloje. Penktoje dalyje pateikta tyrimo metodologija ir empirinių duomenų analizė. Darbo pabaigoje pateikiama diskusija, išvados, naudotų šaltinių sąrašas ir priedai.

Muzikos mokyklos aukso amžius Lietuvoje: istorinis žvilgsnis

Lietuvos muzikos mokyklų sistema, tokia kokia yra šiandien, neabejotinai paremta sudėtingo ir ilgo istorinio proceso rezultatas. Ją įtakoję šalies politiniai, socialiniai ir kultūriniai pokyčiai. Iš istorijos yra žinoma, jog profesionaliais muzikiniu ugdymo užuomazgos siekia dar ankstesnius laikus. Muzikologė L. Budzinauskienė aprašo, jog „Muzikos mokymo pradžia Lietuvoje siejama su Vilniaus katedros ir Vilniaus universiteto veikla, XIX a. dvarų ir miestų privačiomis muzikos mokyklomis. Jos tik iš dalies tenkino norinčiųjų muzikuoti poreikį ir turėjo labai ribotas ugdymo galimybes (Budzinauskienė, 2008, p. 24).

Muzikos mokyklų tinklo formavimo pradžia laikytina XX amžius, kuomet Lietuva atgavo nepriklausomybę. Kaip teigia muzikologė J. Žukienė, XX a. pradžioje, atgavus nepriklausomybę, Lietuvoje nuo pat pirmųjų metų buvo susirūpinta nuosekliu menininkų rengimu, su darytos sąlygos sistemingai plėtoti muzikinį ugdymą. Valstybinės muzikos mokyklos įkūrimas 1920-aisiais laikytinas profesionalių muzikų ugdymo proceso institucionalizavimo valstybiniu lygiu pradžia (Žukienė, 2022, p.125).

Valstybinės muzikos mokyklos įkūrimo ir ankstyvosios veiklos supratimą daugiausia formuoja keletas pagrindinių šaltinių. G. Sapiegos teigimu, Valstybinė muzikos mokykla buvo formuojama kaip konservatorijos pagrindas nuo pat pradžių, kai jos vadovai siekė aukštesnio mokymo struktūros įdiegimo (Sapiega, 2023). Taip pat prie šaltinių galima rasti ir Juozo Naujalis oficialius dokumentus ir laiškus (Juozas Naujalis 1968), bei mokyklos dešimtmečio proga išleista veiklos apžvalga, parengta J. Gruodžio (Gruodis, 1930). Nors šiuose tekstuose gausu faktinės informacijos ir empirinių duomenų, jie turėtų būti vertinami tik kaip pirminiai šaltiniai, reikalaujantys nuodugnesnių ir kritinių tyrimų. Kompozitorius Juozas Gruodis, kuris nuo 1927 m. ėjo mokyklos direktoriaus pareigas, mokyklos įkūrimo istoriją aprašo itin glaustai. Jo pateikiamas mokyklos pradžios naratyvas patalpinamas į kelis sakinius:

Jau 1918 m., įsikūrus Lietuvos Tarybai, buvo daroma pastangų įsteigti muzikos mokyklą Vilniuje, bet vėlybesni politiniai įvykiai tą darbą sutrukdė. Tik persikėlus valdžiai į Kauną, tas klausimas iš naujo buvo atgaivintas. Susibūrus Kaune daugumai pasireiškusių Lietuvos muzikų, J. Naujalis, vyriausybei padedant, 1919 m. atidaro platesnę privačią muzikos mokyklą, kuri 1920 m. ir buvo suvalstybinta (Gruodis 1930, p. 17–18). Pasak J. Žukienės, ankstesniuose aprašymuose trūksta išsamesnio mokyklos įkūrimo prielaidų, istorinio konteksto ir steigėjų ambicijų atspindžio, o pateikiami faktai reikalauja patikslinimo. Kadangi mokslinėje literatūroje pastebimos tyrimų spragos, susijusios su Valstybinės muzikos mokyklos įkūrimu, šio tyrimo tikslas yra detalai atskleisti jos steigimo aplinkybes, papildant jas iki šiol neskelbtais faktais, ir rekonstruoti patį procesą, išryškinant

pagrindines jo figūras bei siekius. Tyrimui pasitelkta įvairi archyvinė medžiaga, įskaitant Švietimo ministerijos ir mokyklos dokumentus, saugomus Lietuvos centriniame valstybės archyve (LCVA) ir Lietuvos literatūros ir meno archyve (LLMA). Taip pat analizuojama periodikoje skelbta informacija, amžininkų prisiminimai ir ankstesnių tyrėjų išvalgos. Atkuriant įvykių seką iš detalių, išryškėja daugybė proceso trukdžių, svyravimų ir komplikacijų, kurias galima apibūdinti kaip muzikos mokyklos kūrimosi peripetijas (Žukienė, 2022).

1919 m. pradžioje, kai Lietuvos valstybinės įstaigos persikėlė į Kauną, buvo gautas ne tik leidimas steigti muzikos mokyklą, bet ir 20 000 auksinių subsidija (Juozas Naujalis 1968, p. 76). Šis dalinis valstybės finansavimas, skirtas faktiškai pirmaisiais valstybės veiklos mėnesiais, rodo valdžios nuostatą remti besiformuojančius kultūros židinius, neatidedant jų „geresniems laikams“. Taigi, buvo sudarytos palankios sąlygos muzikos mokyklos įkūrimui (Juozas Naujalis. Straipsniai. Laiškai. Dokumentai. Amžininkų atsiminimai. Straipsniai apie kūrybą, sud. Ona Narbutienė, Vilnius: Vaga, 1968.)

Nepaisant to, jog muzikos mokyklų įkūrimo pradžia buvo gana sudėtinga, tarpukariu suformuotas valstybinis muzikos mokyklos modelis padėjo pamatus tolimesnei sistemos plėtrai. Kuomet 1933 m. Kauno muzikos mokykla buvo reorganizuota į Kauno konservatoriją – muzikos mokymas tapo labiau diferencijuotas, atskiriant aukštesnį ir vidurinį ugdymo lygmenį. Tuo tarpu Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje pradėjo kurtis muzikos mokyklos, kursai, kurie dažnai veikė privačia arba pusiau valstybine iniciatyva. „Aukso amžiumi“ vadinamas šis laikotarpis pasižymėjo glaudžiu ryšiu su Vakarų Europos muzikinio ugdymo tradicijomis ir kryptingu profesionalaus atlikėjo rengimu: „Profesionalų Lietuvos muzikų rengimui didžiausią įtaką padarė Rusijos, Vokietijos, Lenkijos, Čekijos ir Vengrijos mokyklos. <...>Visi jie mokė taip, kaip patys buvo mokomi, ir kūrė mokyklas sekdami užsienio institucijų pavyzdžiais“ (Petrauskaitė, 2020, p. 15).

Esminis pokytis ir transformacija, ko gero net priverstinė transformacija įvyko po Antrojo pasaulinio karto, kuomet Lietuva tapo Sovietų Sąjungos dalimi. Okupacijos metais muzikos mokyklos buvo ne tik plečiamos, tačiau griežtai klasifikuojamos pagal sovietinį modelį – septynmetės muzikos mokyklos. Sovietinės okupacijos laikotarpiu susiformavo trijų pakopų muzikos mokyklų sistema: muzikos mokykla, technikumai, konservatorija. Nors ideologinė priespauda suvaržė repertuaro pasirinkimą, būtent šiuo laikotarpiu muzikos mokyklos buvo patrauklios ir laisvai prieinamos, o jų tinklas apėmė visą Lietuvos teritoriją. Taip įsitvirtino akademinis ir į profesionalų rengimą orientuotas ugdymo modelis.

1990 m., atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, muzikos ugdymo įstaigoms teko susidurti su išlikimo iššūkiais. Iš vienos pusės – atsivėrė laisvo ugdymo ir Vakarų pedagoginių naujovių formavimo galimybės, kita vertus demografinė situacija, ekonominiai nuosmukiai bei švietimo reformos skatino permąstyti muzikos mokyklos misiją. XX a. pabaigoje ir XXI a. pradžioje atsirado įtampa tarp tradicinio modelio, kuris buvo daugiau orientuotas į profesionalų rengimą, ir šiuolaikiško poreikio – orientuoto į vaiko saviraišką ir neformalų ugdymą.

Dabar muzikos mokyklos Lietuvoje veikia kaip neformaliojo vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo įstaigos. Ugdymo veiklą reglamentuoja Švietimo įstatymas bei kintantys visuomenės lūkesčiai. Muzikos mokyklų transformacija dabar vyksta per mokinio krepšelio finansavimo modelį, konkurenciją su privačiomis mokyklomis, (pvz. įvairios muzikos studijos) bei būtinybę akademinio griežtumo derinimą su mokinio ir net mokinių tėvų emocine gerove. Šiandien muzikos mokyklos yra kultūros židiniai, kuomet tėvai vaikus atveda arba iš tikro noro mokytis muzikos ir tobulėti, arba tiesiog laikui praleisti, jog jų vaikai turėtų užimtumą. Šis pasikeitimas yra lydimas diskusijų apie mokymosi kokybę ir standartų išlaikymą modernėjančioje visuomenėje.

Muzikos mokyklos tradicijos

Muzikos mokyklos, kaip esminės švietimo ir kultūros institucijos, yra neatsiejama Europos ir Lietuvos muzikinio ugdymo sistemos dalis, išauginusios galias ir turtingas tradicijas per ilgus šimtmečius. Jų vaidmuo visuomenėje buvo daugialypis: jos ne tik perdavė specifines muzikines žinias ir techninius įgūdžius, bet ir atliko esminį vaidmenį formuojant visuomenės kultūrinį identitetą, estetinį skonį, dvasines vertybes ir net socialinį vientisumą. Nuo viduramžių vienuolynų chorinių mokyklų iki renesanso ir baroko rūmų kapelų, vėliau – viešųjų konservatorijų ir akademijų, muzikos ugdymas nuolat prisitaikė prie kintančių socialinių, politinių ir meninių paradigų.

Siekiant visapusiškai suvokti šiuolaikinės muzikos pedagogikos ištakas, jos stiprybes ir dabartinius iššūkius, itin svarbu atskleisti, kaip susiformavo ir vystėsi tradicinis klasikinis ugdymo modelis, kuris iki šiol daro didelę įtaką, turbūt kone kiekvienoje muzikos mokykloje. Šis modelis, dažnai siejamas su griežta akademine disciplina, tradicinių kūrinių mokymusi, buvo grindžiamas tam tikra filosofija ir vertybėmis, kurios formavo iš visas muzikantų kartas. Todėl verta apžvelgti istorinį kontekstą, kuriame vystėsi muzikos mokyklos, analizuojant jų struktūros, ugdymo filosofijos ir socialinės funkcijos pokyčius nuo ankstyvųjų formų iki XXI amžiaus muzikinio konteksto. Tai leis geriau suprasti, kokios pedagoginės metodikos, estetiški idealai ir siekiai buvo įtvirtinti šioje sistemoje, ir kaip jie rezonuoja su šiandienos kintančiais visuomenės poreikiais, technologinėmis inovacijomis bei globalizacijos iššūkiais. Analizuojant šią raidą, galima identifikuoti tiek tradicijų

stiprybes, kurias verta puoselėti, tiek ir aspektus, kurie reikalauja adaptacijos ir transformacijos, siekiant užtikrinti muzikos mokyklų aktualumą ir gyvybingumą ateityje.

Muzikos mokymo metodikų evoliucija yra ilgas ir sudėtingas procesas, parodantis nuolat kintančius požiūrius į muzikos pažinimą, ugdymą ir jos vaidmenį visuomenėje. Nuo pat pirmųjų organizuotų muzikos mokyklų, atsiradusių XIX amžiaus viduryje, iki šiuolaikinių, įvairiapusių pedagoginių sistemų, muzikos mokymas nuėjo ilgą kelią – nuo intuityvaus, patyriminio mokymosi, kurio metu muzika buvo įsisavinama per tiesioginę veiklą ir emocinį ryšį, iki racionalaus ir struktūrizuoto požiūrio, akcentuojančio teorines žinias ir techninį meistriškumą. Šioje vietoje ypatingas dėmesys skiriamas tradicinio klasikinio modelio atsiradimui ir įsitvirtinimui. Modelis, kuris pabrėžė akademinį meistriškumą, griežtą discipliną ir profesionalaus muzikanto ugdymą, tapo kertiniu akmeniu formuojant muzikos mokyklų struktūrą ir filosofiją. Nors laikui modelis įvairių transformacijų ir buvo papildytas naujomis idėjomis, jo pamatinės vertybės ir principai paliko gilų pėdsaką muzikos pedagogikos istorijoje ir tebėra daugelio šiuolaikinių mokymo programų pagrindas, formuojantis jaunųjų muzikantų kartas.

Muzikos mokymo istorijos, kaip nurodo Henrika Šečkuvienė (2004), ištakos siekia XIX amžiaus vidurį, kuomet pradėjo formotis pirmosios organizuotos muzikos mokyklos. Šiuo ankstyvuoju laikotarpiu, prieš įsitvirtinant griežtai akademiniam modeliui, „<...>visas dėmesys mokantis muzikos buvo skiriamas jutiminiam patyrimui ir mokymuisi veiklos metu“ (Šečkuvienė, 2004, p. 24). Muzika nebuvo suvokiama kaip vien tik teorinių žinių ar techninių įgūdžių rinkinys, kurį reikia mechaniškai įsisavinti. Anaipol, mokymosi procesas buvo glaudžiai susijęs su tiesioginiu muzikos išgyvenimu, jos pajautimu per pojūčius.

Autorė pabrėžia, kad šis pradinis požiūris rėmėsi „<...>empiriniu muzikos pažinimu ir muzikos kūryba bei improvizacija“ (ten pat, p. 24). Tai reiškia, kad mokiniai buvo skatinami ne tik atkartoti jau sukurtus kūrinius, bet ir aktyviai dalyvauti muzikos kūrimo procese, eksperimentuoti su garsais, ritmais ir melodijomis. Improvizacija, kaip spontaniška muzikinė raiška, buvo vertinama kaip svarbi priemonė ugdyti muzikinį mąstymą ir kūrybiškumą. Toks mokymasis veiklos metu leido vaikams natūraliai įsitraukti į muzikos pasaulį, lavinti muzikinę klausą, ritmo pojūtį ir bendrą muzikalumą per praktinę patirtį, o ne tik per abstrakčias teorijas.

Tokie pamatiniai principai, akcentuojantys patyrimą ir kūrybiškumą, kiek vėliau atsispindėjo ir tapo įkvėpimo šaltiniu žymioms muzikos mokymo sistemoms kaip Dalcroze, Orff ir Suzuki. Šios sistemos, nors ir skirtingais būdais, siekė išlaikyti gyvą ryšį tarp mokinio ir muzikos, skatindamos aktyvų dalyvavimą, judesį ir improvizaciją. Tačiau greta šio patyriminio požiūrio, ypač

su racionalaus muzikos pažinimo atstovų (pvz., Kodály, Gordon) atsiradimu, muzikos mokymas pradėjo įgyti ir kitokią kryptį. Ši nauja kryptis, kuri vėliau tapo dominuojančia tradicinio klasikinio ugdymo dalimi, labiau akcentavo struktūrizuotą mokymąsi, muzikos raštingumą ir techninį meistriškumą, kartais nustumdama į šalį pradinę dėmesį spontaniškai kūrybai ir empiriniam patyrimui. Taigi, tradicinis muzikinis ugdymas yra sudėtingas reiškinys, kurio ištakose glūdi patyriminio mokymosi idėjos, tačiau vėliau jis evoliucionavo link racionalesnio ir akademiškesnio modelio.

Nors muzikos mokymo ištakose buvo ryškus dėmesys empiriniam patyrimui ir kūrybai, laikui bėgant, ypač su racionalaus muzikos pažinimo koncepcijų atsiradimu ir įsitvirtinimu, tradicinis klasikinis ugdymo modelis įgavo naują kryptį. Autorė pabrėžia, kad šis modelis, kuris tebedominuoja daugelyje muzikos mokyklų, ypač Lietuvoje, yra stipriai paveiktas racionaliojo požiūrio. Tai reiškia, kad muzikos mokymasis tapo labiau struktūrizuotas, sistemingas ir orientuotas į konkrečių, išmatuojamų žinių bei įgūdžių įgijimą.

Vienas ryškiausių šio racionaliojo aspekto pavyzdžių yra vengrų kompozitoriaus ir muzikologo Zoltáno Kodály (1882–1967) muzikos mokymosi sistema. Kodály koncepcija, grindžiama solfedžio ir dainavimo mokymu, „<...>akcentuoja racionalųjį muzikos mokymo(si) aspektą“ (Smith B., cit. Šečkuvienė, 2004, p. 27). Kodály siekė, kad „visi mokiniai gerai skaitytų muzikos raštą, manydamas, kad reliatyvi solmizacija – pats tiesiausias ir prieinamiausias kelias į muzikinę kultūrą net ir vidutinių gabumų vaikams“ (ten pat, p. 27). Tai atskleidžia esminį tradicinio modelio bruožą: muzikos raštingumo, t.y., gebėjimo skaityti ir suprasti natas, svarbą. Šis gebėjimas buvo laikomas pagrindu, ant kurio statoma visa muzikinė kompetencija.

Kodály sistema padarė didelę įtaką ir Lietuvos muzikos mokymo programoms (Balčytis, Krakauskaitė). Kodály'ui muzikos mokymo(si) sistema pasižymi muzikos raštingumo mokymu. Grafinis, racionalus muzikos mokymasis darė įtaką muzikavimo technikos mokymuisi, kuris praktiškai ir vyrauja muzikos mokyklose Lietuvoje. Muzikos mokyklose didžiausias dėmesys skiriamas instrumentinio grojimo technikos tobulinimui, pradedant nuo pirštų miklumo, intonavimo tikslumo, artikuliacijos ir dinamikos niuansų. Tikima, kad tik įvaldžius techninius įgūdžius, galima tinkamai atlikti sudėtingus kūrinius ir išreikšti muzikinę mintį.

Taigi, tradicinio modelio dominavimas pasireiškia per griežtą struktūrą, kurioje muzikos raštingumas ir techninis meistriškumas tampa pagrindiniais ugdymo tikslais. Nors šis požiūris užtikrina aukštą atlikimo kokybę ir padeda ugdyti profesionalius muzikantus, jis kartais gali nustelbti

kitus svarbius muzikinio ugdymo aspektus, tokius kaip kūrybiškumas, improvizacija ar emocinis ryšys su muzika, kurie buvo akcentuojami ankstyvosiose muzikos mokyklose.

Tradicinio muzikinio ugdymo modelio, kurio esmę sudaro racionalusis muzikos pažinimas ir technika, tikslai ir metodai yra glaudžiai susiję su siekiu ugdyti visapusiškai raštingą ir techniškai įgudusį muzikantą. Kaip jau minėta, Kodály sistema, padariusi didelę įtaką šiam modeliui, ypač Lietuvoje, pabrėžė solfedžio ir dainavimo mokymą kaip pagrindines priemones.

Autorė išskiria, kad Kodályui, o kartu ir tradiciniam ugdymui, "svarbus intonavimo mokymas(is)" (Šečkusienė, p. 27). Intonavimas – tai gebėjimas tiksliai atkurti muzikos garsų aukštį balso ar instrumentu. Šis įgūdis yra esminis bet kuriam muzikantui, nes be tikslaus intonavimo muzika praranda savo harmoniją ir estetinę vertę. Todėl tradicinėse muzikos mokyklose daug dėmesio skiriama vokaliniais vaikų įgūdžiams lavinti. Tai apima dainavimą, balso valdymo pratimus, vokales gamas ir etiudus, kurie padeda ugdyti balso diapazoną, tembrą ir intonacijos tikslumą. Vokaliniai pratimai dažnai atliekami grupėse, solfedžio pamokose, kur mokiniai mokosi dainuoti natomis, atpažinti intervalus ir akordus.

Be intonavimo, ne mažiau svarbus yra ir "muzikos klausymasis" (ten pat, p. 27). Aktyvus ir sąmoningas muzikos klausymasis yra pagrindas muzikos suvokimui ir interpretacijai. Tradiciniame ugdyme mokiniai mokomi ne tik girdėti garsus, bet ir analizuoti muzikos struktūrą, atpažinti instrumentus, melodines linijas, harmonijas ir ritmus. Kodály tam tikslui naudojo "vengrų liaudies melodijas" (ten pat, p. 27), kurios pasižymi paprastumu, aiškia struktūra ir yra lengvai įsimenamos, todėl puikiai tinka klausos lavinimui ir muzikos elementų atpažinimui. Lietuvoje taip pat dažnai naudojamos lietuvių liaudies dainos ir melodijos, kurios padeda ugdyti muzikinę klausą ir kartu puoselėti nacionalinę muzikinę kultūrą.

Šie metodai – intonavimo lavinimas ir aktyvus klausymasis – yra neatsiejami nuo pagrindinio tradicinio ugdymo tikslo: muzikos raštingumo mokymo. Muzikos raštingumas apima ne tik gebėjimą skaityti natas, bet ir suprasti muzikos teorijos pagrindus, harmonijos principus, muzikos formas ir stilius. Per solfedžio pamokas mokiniai mokosi užrašyti girdėtą muziką (dikuoti), skaityti natas iš lapo (prima vista), atpažinti intervalus ir akordus. Šie įgūdžiai yra būtini norint savarankiškai mokytis naujų kūrinių, analizuoti muziką ir gilintis į jos prasmę.

Apibendrinant, tradicinio muzikinio ugdymo tikslai ir metodai yra orientuoti į sistemingą ir racionalų muzikos pažinimą. Per intonavimo lavinimą, aktyvų klausymąsi ir nuoseklų muzikos raštingumo mokymą siekiama ugdyti techniškai įgudusius ir teoriškai pasirengusius muzikantus, kurie gebėtų ne tik atlikti, bet ir giliai suprasti muzikos kalbą.

Tradicinis klasikinis muzikinio ugdymo modelis, nors ir įsitvirtinęs kaip dominuojantis, nėra vienintelis egzistuojantis požiūris į muzikos mokymą. Šečkuvienė (2004) savo darbe nuosekliai pristato ir analizuoja įvairias alternatyvias muzikos mokymo sistemas, tokias kaip Dalcroze, Orff ir Suzuki, kurios leidžia aiškiau išryškinti tradicinio modelio specifiką ir metodologinius skirtumus. Šių sistemų palyginimas atskleidžia, kad tradicinis ugdymas dažnai skiriasi nuo tų, kurios akcentuoja judesį, kūrybą ar improvizaciją, siūlydamas griežtesnę, raštingumu grįstą metodiką.

Pavyzdžiui, pasak Šečkuvienės, Émile Jaques-Dalcroze euritmikos metodas yra grindžiamas "judesio panaudojimu ugdant vaiko muzikalumą" (Šečkuvienė, p. 24). Pagrindinė idėja – "garsas gali būti transformuotas į judesį, o judesys – į garsą" (ten pat, p. 24). Dalcroze muzikos mokymą siejo su kitais menais: vaidyba, šokiu, poezija, pabrėždamas emocinį reagavimą į muziką. Dalcroze sistema yra "itin svarbi kai norima išlaikyti vientisumą mokantis įvairių muzikos disciplinų. Tai integralus muzikos mokymosi metodas, jungiantis ne tik skirtingas muzikos disciplinas bet ir įsiliejantis į kitas meno šakas (euritmikos metodu), tokiu būdu skatinantis individo mokymąsi muzikuoti, kūrybiškumą bei praplečiantis jo savirealizacijos galimybes" (Šečkuvienė, p. 25). Ši citata netiesiogiai parodo, kad tradicinis modelis, akcentuodamas racionalumą ir techniką, galbūt ne visada užtikrina tokį integralumą, kūrybiškumą ir platų savirealizacijos galimybių spektrą, kaip Dalcroze sistema. Tradiciniame ugdyme judesys ir šokis retai kada tampa pagrindine muzikos mokymosi priemone, o kūrybinė improvizacija dažnai lieka antraeiliu ar net visai neįtrauktu elementu.

Panašiai, Orffo muzikinio ugdymo sistema akcentuoja vaikų ugdymą per "kūrybinę veiklą (judesį, improvizaciją)" ir "grojimą elementariaisiais muzikos instrumentais" (ten pat, p. 26). Orffas siekė, kad muzikos būtų mokomasi "judesiu, daina, šokiu ir grojimu instrumentais", vengiant griežto natų skaitymo pradiniam etape. Orffo, kaip ir Dalcroze, sistema "skatina vaiką pačiam mokytis muzikuoti, improvizacijos bei kūrybos būdu, per judesį/balsą/ grojimą elementariais muzikos instrumentais" (ten pat, p. 26). Tai ryškiai kontrastuoja su tradiciniu modeliu, kuriame muzikavimas dažnai prasideda nuo natų skaitymo ir griežto technikos lavinimo, o improvizacija ir kūryba yra mažiau akcentuojamos.

Net ir Shinichi Suzuki sistema, kuri, kaip ir tradicinis modelis, siekia "muzikos išmokyti visus vaikus" (ten pat, p. 26), tai daro per kitokią metodiką. Suzuki pabrėžė, kad vaikai gali išmokyti groti instrumentu taip lengvai, kaip ir kalbėti, pradedant mokytis kuo anksčiau ir atsisakant grojimo iš natų pradiniam etape, siekiant išlaikyti ugdytinio motyvaciją. Nors Suzuki sistema yra santūresnė ir neakcentuoja judesio ar improvizacijos, ji vis tiek skiriasi nuo tradicinio modelio savo požiūriu į natų skaitymo įvedimą ir mokymosi proceso laisvumą. Tradicinis ugdymas, priešingai, dažnai nuo pat

pradžių reikalauja griežto natų skaitymo ir technikos disciplinos, kuri, pasak Suzuki, gali "nuslopinti ugdytinio motyvus muzikuoti" (Šečkuvienė, 2004, p. 27).

Apibendrinant, tradicinis klasikinis muzikinio ugdymo modelis išsiskiria savo racionalių požiūriu, akcentuojančiu muzikos raštingumą, solfedžio, dainavimą ir techninių įgūdžių lavinimą. Jis kontrastuoja su alternatyviomis sistemomis, kurios labiau pabrėžia empirinį patyrimą, judesį, kūrybą ir improvizaciją. Šis kontrastas atskleidžia, kad nors tradicinis modelis yra efektyvus ugdant techniškai stiprius ir teoriškai pasirengusius muzikantus, jis gali turėti trūkumų skatinant spontanišką kūrybiškumą ir integralų muzikos patyrimą, kurie yra svarbūs kitose pedagoginėse sistemose.

Muzikos mokymo metodikų evoliucija – tai ilgas kelias nuo intuityvaus, patyriminio mokymosi iki šiandien dominuojančio racionalesnio ir struktūrizuotesnio požiūrio. Iš pradžių, XIX amžiaus viduryje, kai formavosi pirmosios organizuotos muzikos mokyklos, pagrindinis dėmesys buvo skiriamas jutimui patyrimui, muzikos įsisavinimui per tiesioginę veiklą, emocinį ryšį, empirinį pažinimą, kūrybą ir improvizaciją. Vaikai buvo skatinami aktyviai dalyvauti muzikos kūrimo procese, eksperimentuoti su garsais ir ritmais, natūraliai lavindami muzikinę klausą ir bendrą muzikalumą. Šios ankstyvosios idėjos vėliau tapo įkvėpimo šaltiniu tokioms žymioms sistemoms kaip Dalcroze, Orff ir Suzuki, kurios siekė išlaikyti gyvą ryšį tarp mokinio ir muzikos per judesį, improvizaciją ir aktyvų dalyvavimą.

Tačiau laikui bėgant, ypač atsiradus racionalaus muzikos pažinimo atstovams, muzikos mokymas įgavo naują kryptį. Tradicinis klasikinis ugdymo modelis, kuris tebedominuoja daugelyje muzikos mokyklų, ypač Lietuvoje, yra stipriai paveiktas šio racionaliojo požiūrio. Tai reiškia, kad mokymasis tapo labiau struktūrizuotas, sistemingas ir orientuotas į konkrečių, išmatuojamų žinių bei įgūdžių įgijimą. Vengrų kompozitoriaus Kodály sistema tapo ryškiu šio racionaliojo aspekto pavyzdžiu. Jo koncepcija, grindžiama solfedžio ir dainavimo mokymu, akcentavo muzikos raštingumą, t. y., gebėjimo skaityti ir suprasti natas, svarbą. Kodály manė, kad reliatyvi solmizacija yra pats tiesiausias kelias į muzikinę kultūrą. Lietuvoje ši Kodály įtaka pasireiškė per muzikos raštingumo mokymą ir didžiausią dėmesį instrumentinio grojimo technikos lavinimui, pradedant pirštų miklumu, intonavimo tikslumu, artikuliacija ir dinamika, tikint, kad tik įvaldžius techniką galima tinkamai atlikti sudėtingus kūrinius.

Tradicinio muzikinio ugdymo tikslai ir metodai yra glaudžiai susiję su šiuo racionalių požiūriu. Svarbus yra intonavimo mokymas – gebėjimas tiksliai atkurti muzikos garsų aukštį, lavinant vokalinius įgūdžius per dainavimą, balso valdymo pratimus ir vokalines gamas. Taip pat pabrėžiamas aktyvus ir sąmoningas muzikos klausymasis, mokant mokinius analizuoti muzikos struktūrą, atpažinti

instrumentus, melodines linijas, harmonijas ir ritmus, dažnai naudojant liaudies melodijas. Šie metodai yra neatsiejami nuo pagrindinio tikslo – muzikos raštingumo mokymo, kuris apima ne tik natų skaitymą, bet ir muzikos teorijos, harmonijos principų, formų bei stilių supratimą. Per solfedžio pamokas mokiniai mokosi užrašyti girdėtą muziką (diktuoti) ir skaityti natas iš lapo (prima vista).

Tačiau šalia tradicinio modelio egzistuoja ir alternatyvios sistemos, kurios išryškina jo specifiką ir metodologinius skirtumus. Dalcroze euritmikos metodas yra grindžiamas judesio panaudojimu ugdant vaiko muzikalumą, siejant garsą su judesiu ir integruojant muziką su kitais menais, pabrėžiant emocinį reagavimą, vientisumą, kūrybiškumą ir platesnes savirealizacijos galimybes. Orffo sistema akcentuoja kūrybinę veiklą, judesį ir improvizaciją, grojimą elementariaisiais muzikos instrumentais, vengianti griežto natų skaitymo pradiniam etape. Net ir Shinichi Suzuki sistema, siekianti išmokyti muzikos visus vaikus, tai daro per kitokią metodiką: ankstyvą mokymąsi ir atsisakymą grojimo iš natų pradiniam etape, siekiant išlaikyti ugdymo motyvaciją. Šios alternatyvos kontrastuoja su tradiciniu modeliu, kuriame judesys ir improvizacija retai kada tampa pagrindine mokymosi priemone, o natų skaitymas ir technikos disciplina dažnai įvedama nuo pat pradžių, kas, pasak Suzuki, gali slopinti motyvaciją.

Apibendrinant, tradicinis klasikinis muzikos ugdymo modelis pasižymi stipriomis pusėmis, tokiomis kaip aukštas techninis meistriškumas, gilus teorinis pasirengimas ir sisteminga struktūra, efektyviai ugdanti profesionalius muzikantus, gebančius giliai suprasti ir atlikti muziką. Tačiau jo iššūkiai slypi ribotame kūrybiškumo ir improvizacijos skatinime, galimai mažesniame integralume su kitomis meno šakomis ir potencialioje grėsmėje slopinti ugdytinių motyvaciją dėl pernelyg didelio dėmesio racionalumui ir technikai, ypač ankstyvuoju mokymosi etapu.

Transformacija: nuo profesionalų rengimo link formalųjį švietimą papildančio ugdymo

Lietuvoje, muzikos mokyklų transformacija nėra vien tik institucinis pavadinimų pasikeitimas. Tai kur kas daugiau apimantis vertybinis lūžis, kuris keičia požiūrį į mokinį, mokytoją ir žinoma, į muzikinio ugdymo turinį. Šioje darbo dalyje bus analizuojama, kaip tradicinis muzikinis ugdymas anksčiau orientavęsis į profesinį meistriškumą evoliucionuoja į modernesnį, šiuolaikinį, tik asmenybės raišką skatinantį formalųjį švietimą papildantį ugdymą (FŠPU).

Remiantis istorija, Lietuvos muzikos mokyklų struktūra buvo suformuota pagal Rytų Europos tradicijas, kurių pagrindas buvo veikti kaip profesionalaus muzikos rengimo institucija. Tokio modelio pagrindu laikytinas akademiškumas ir griežta hierarchija. Stojant į muzikos mokyklą, buvo taikytina griežta atranka. Pagrindinis dėmesys buvo – vaiko prigimtiniai duomenys: klausa,

ritmas, muzikinė atmintis, tinkama rankų struktūra (jei stoji į fortepijono specialybę). Tuomet muzikos mokykla buvo laikoma elitine mokymosi įstaiga, kuri buvo skirta tik gabiems mokiniams, o silpniausi išeidavo iš mokyklos, nes nebuvo prigimtinių galimybių toliau tęsti mokymosi konservatorijose.

To meto muzikos mokyklose visos programos buvo vienodos, standartizuotos, orientuotos į klasikinį mokymosi modelį. Vertinant mokinį buvo svarbiausia techninis atlikimas ir gebėjimas atitikti nustatytus standartizuotus egzaminų reikalavimus. Tokia sukurta sistema ugdė techninius atlikėjus, per daug nekreipiant dėmesio į mokinių kūrybiškumą ar asmeninį santykį su atliekama muzika arba apskritai su muzika.

Lietuvai integruojantis į Vakarų švietimo erdvę, įvyko posūkis, kurio esmė tapo neformalus muzikinis ugdymas, vėliau (2011 m.) neformaliojo muzikinio ugdymo sąvoka muzikos mokykloms buvo pakeista į formalųjį švietimą papildančio ugdymo sąvoką: „Formalųjį švietimą papildantis ugdymas“ (FŠPU) kaip sąvoka Lietuvos švietimo kontekste atsirado 2011 m., kai Švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme buvo įteisinta ši nauja kategorija kaip neformaliojo vaikų švietimo dalis. Sąvoka apibrėžiama kaip veikla, kuri sistemiskai plečia tam tikros srities žinias, stiprina gebėjimus ir įgūdžius bei suteikia papildomų dalykinių kompetencijų, ir yra priskiriama neformaliajam švietimui pagal tuometį įstatymo redakcijos pakeitimą. (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2012).

Pakeitus neformalųjį švietimą į formalųjį švietimą papildančio ugdymo kategoriją, išgalėjo sistemiskumas, kuris reiškė, jog nors tai nėra privalomasis švietimas, jis yra sistemingas, ilgalaikis, vykdomas pagal patvirtintas programas, skirtingai nei neformalusis ugdymas. Taip pat priskirta atskira tikslų išplėtimo kategorija, kuri įstatymiškai įtvirtina, jog muzikos mokyklos tikslas yra ne tik rengti profesionalus atlikėjus, tačiau ir tenkinti vaiko saviraiškos poreikius bei ugdyti bendrąsias kompetencijas. Toks pokytis atvėrė mokykloms teisinį pagrindą būti atviresnėms bendruomenei, tačiau sukėlė ir vidinę įtampą tarp senosios mokyklos tradicijų ir naujosios krypties šalininkų.

Kalbant apie muzikos mokyklos transformaciją, svarbu paminėti tai, jog šiandienos realybėje muzikos mokykla suprantama tik kaip erdvė, kurioje per muzikos dalyką ugdomas vaiko emocinis intelektas, kantrybė, socializacija. Muzika tampa priemone formuojant asmenybę, o ne galutiniu tikslu. Pripažįstama, kad baigusių mokyklą mokinių, apie 90 – 95 procentus, neplanuoja tapti profesionaliais muzikos atlikėjais. Todėl šiai dienai pačios transformacijos esmė orientuojasi į kompetentingo muzikos klausytojo išugdymą, kultūros vartotoją, kuris gebėtų vertinti meną, koncertus ir galbūt ateityje muzika domėtusi savo malonumui arba bent turėtų minimalų supratimą kaip valdyti instrumentą, arba turėtų muzikos teorijos žinių. Tai ko gero galima vadinti demokratizacija, kuomet muzika tampa prieinama ne tik elitui, bet kiekvienam, norinčiam tobulėti.

Kalbant apie muzikos mokyklos transformaciją, negalima nepaminėti mokytojų, kuriuos ši transformacija paliečia kone labiausiai. „Tradicinis“ mokytojas buvo žinių ir savo pasaulėžiūros perdavėjas, griežtas vertintojas, o šiuolaikinis – turi būti mentoriumi, kurio pagrindinė užduotis yra motyvuoti mokinį, pagal mokinio pageidavimus pritaikyti repertuarą ir kiekvieną pamoką stebėti vaiko psichologinę būseną, kad tik nesijaustų pamokoje blogai. Tai vienas didžiausių transformacijos iššūkių, kuomet sprendžiama kaip išlaikyti aukštą atlikimo lygį, bet kartu būti lankstiems ir atviriems visiems mokiniams. Mokytojai priversti ieškoti balanso tarp mokinių, kurie nori išmokti groti ir gauti profesionalesnių žinių ir tarp mėgėjų ar saviraiškos programų tiems, kurie ar jų tėvai nori tiesiog pažinti muzikos pasaulį.

Transformacija vyksta ir dėl išorinių veiksnių, tokių kaip skaitmenizacija. Tad jaučiama konkurencija tarp gausybės siūlomų būrelių. Todėl perėjimas prie formalųjų švietimą papildančio ugdymo (toliau bus FŠPU) modelio apima ir metodų modernizavimą, tokį kaip nuotolinį mokymąsi, atsisakymą knygų – vaizdo perkėlimas į skaitmeninę erdvę – išmaniąsias lentas ir kitus įrenginius, mokymo priemonės tampa ne natos, o youtube kanalai su muzikinėmis pramogomis. Muzikos mokykla priversta nustoti būti uždara erdve ir turi tapti dinamiška į rinkos ir visuomenės poreikius reaguojančia institucija.

Pasak G. Gabnytės ir D. Strakšienės, senoji sistema nebetinka, kadangi vyrauja atskirtis tarp to, kam mokykla ruošia, ir ko mokiniai iš tiesų siekia. „Pastaruoju metu vyraujanti ugdymo praktika orientuota į būsimo muzikos profesionalo poreikius, tačiau šį kelią renkasi tik 3 proc. baigusių muzikos/meno mokyklas moksleivių, o likusių (97 proc.) poreikiai adaptuojami pagal absoliučios mažumos interesus“ (Gabnytė, Strakšienė, 2012, p. 2).

Analizuojant dokumentą „Pradinio muzikinio formalųjų švietimą papildančio ugdymo programa“ galima pamatyti, jog jis nubrėžia naująją muzikos mokyklos realybę, kuomet muzikos mokykla nebėra tik „mažoji konservatorija“, o įstaiga, tenkinanti vaiko saviraiškos poreikius. „Programos tikslas – suteikti mokiniui pradinės muzikos žinias, muzikavimo gebėjimus ir įgūdžius, ir bendrųjų, ir dalykinių muzikinių kompetencijų“.

Muzikinio ugdymo tapsmas

Gilles‘as Deleuz‘as ir Felix‘as Guattari išplėtojo *tapsmo* koncepciją. Remiantis šia koncepcija suteikiamas stiprus teorinis pagrindimas ugdymo sampratos permąstymui. Pasak filosofo, ugdymas yra nuolatinis vyksmas, kuris neturi pabaigos. Muzikinis ugdymas vyksta neformaliojo ugdymo erdvėje, nes jo nevaržo griežti apribojimai, o tapsmas per kūrybą veikia rizomiškai (Deleuze, Guattari, 1980). Nuolatinis judėjimas muzikos mokyklose, įpareigoja atnaujinti ne tik formalias ugdymo programas, tačiau ir perkoduoti institucinės kultūros – erdvės ir laiko struktūras.

Remiantis L. Duoblienės (2018) teoriniu pagrindimu, kuris atskleidžia, kaip fizinė ir laiko aplinka veikia patį ugdymo procesą. Duoblienė pabrėžia, jog „<...>erdvės ir laiko struktūros švietime ir pedagogikoje tampa svarbiomis ugdymo proceso valdymo priemonėmis, žinoma, pirmiausiai tiems, kurie sugeba šias erdves ir laiko struktūras paversti priemonėmis, pritaikyti jas savo galioms didinti ir reikšti“ (Duoblienė, 2018, p. 106). Galima teigti, jog muzikos mokykloje galios ir kontrolės dinamika pasireiškia per erdves ir laiko aspektus, kuriuos reikalinga transformuoti siekiant autentiškumo kūryboje. Į erdvės sąvoką įeina klasių uždarumo momentas, o į laiko, galima įsprausti tvarkaraščių tikslumą. Muzikinis ugdymas istoriškai yra gana stipriai susietas su girežtu *Chronos* laiku (pamokų trukmė, akademiniai atsiskaitymai pagal grafiką). Tačiau šiandieninis muzikinis ugdymas reikalauja perėjimo į *Aion* laiką, kuomet kūrybinėje būsenoje ištirpsta įprastas laiko matavimas. Autorė akcentuoja šią problemą bendrame ugdyme, tačiau ji gali būti aktuali ir muzikos mokykloms: „Tradicinėje mokykloje prognozuojamas kūrybinės veiklos talpinimas į chronologinio laiko rėmus, nepaliekant vietos *Aion* raiškai, reiškia kūrybiškumo galimybių mažinimą“ (Duoblienė, 2018, p. 141).

Muzikos mokyklos transformacija – perėjimas nuo dogmatiško „metro“ prie natūralaus „ritmo“. Duoblienė remiantis Deleuze'u teigia: „Ritmas yra priešingas chaosui, bet yra priešingas ir metrui (tikslios laiko atkarpos pasikartojimui). Jis yra tarp, atsiranda tuo metu, kai vienas asambliažas (elementų komplektas, tvarka) yra keičiamas kitu, „į esamą stabilumo teritoriją“ įsileidžiamos naujovės, galinčios būti chaotiškos prigimties, praturtinančios buvusį asambliažą, bet kartu kuriančios ir naują ritmą“ (Duoblienė, 2018, p. 143). Muzikiniame ugdyme galima susieti su tuo, jog mokinyss gali, o ko gero ir turi būti mokomas ne mechanškai atkartoti natas, bet pajusti, jog muzika yra gyva ir pulsuojanči savo ritme individualioje interpretacijoje.

Transformacija dar gali pasireikšti ir per mokyklos erdvės atvėrimą. Klasikinės muzikos mokyklos dažnai pasižymėdavo elitiniu uždarumu, gal net atsiribojimu nuo kasdienio pasaulio, nes ne visi suvokia klasikinę muziką. Šį uždarumo iliustraciją, galima rasti Duoblienės analizėje su paradinių simbolikos epitetu: „Uždarytų paradinių durų mitologizavimas ir ritualizavimas – tik šventėms, tik išskiliems žmonėms įleisti – mokyklos bendruomenėms nekelia rūpesčio <...>. Labiausiai tai naudinga mokyklos valdžiai: ne tik suvaldyti mokyklos srautus, apsiginti nuo nepageidaujamų prekeivių, bet ir nuo nepageidaujamų žurnalistų“ (Duoblienė, 2018, p. 130). Transformuojama muzikos mokykla turi tapti atvira vietos bendruomenei, nes „<...>svarbus paradinis įėjimas turi išlikti kontaktiniu „plyšiu“ su pasauliu“ (Duoblienė, 2018, p. 124 – 125).

Griežtos ugdymo programos, be jokios abejonės vis dar esti muzikos mokyklų ugdymo planuose su privalomu repertuaru ir techniniais reikalavimais. Drįsčiau suabejoti, ar juos reikėtų panaikinti. Dėl programos – galbūt, bet dėl techniško – jis privalomas norint išmokyti valdyti

instrumentą. Tačiau ieškant teorinės prieigos paneigiant šią išsisknijusią tendenciją, galima remtis M. de Certeu terminais, kuriuos savo knygoje nurodė Duoblienė. Terminas kalba apie valdžios strategiją: „Strategija, anot de Certeau, siejama pirmiausiai su apibrėžtų ribų erdve, kuri konkrečios praktikos atveju tampa vieta. Ji yra galios išraiška. O taktika yra siejama su lokalia erdvės įveika ir svarbiausia – su laiku, trumpalaikiu ar net momentiniu apsisprendimu. Taktikai yra būdinga atsitiktinumas ir nepastovumas“ (Duoblienė, 2018, p. 110). Muzikos mokyklos transformacija pasireiškia ir tuomet, kada mokiniui ir galiausiai mokytojui suteikiama erdvė taktikai – kūrybiniam griežtos programos pasipriešinimui. Pasipriešinimui galima sulygtinti kaip džiazinę improvizaciją, netradicinę ar spontanišką kūrinio atlikimą ir nukrypimą nuo griežto pamokos plano. Tokia laisvesnė veikla išlaisvina, nes „Taktika „išslysta“ iš kontrolės, ji tampa autonomiška, niekam nepriklausanti ir todėl niekam, išskyrus patį asmenį, nepavaldi“ (Duoblienė, 2018, p. 113).

Kalbant apie muzikos mokyklos transformaciją, toliau galima remtis konstruktyvizmu, kuris kaip šiuolaikinio ugdymo esminis pagrindas, gali skatinti aktyvumą kuriant žinojimą ir keičiant santykį tarp mokytojo ir mokinio. Mokytojo – kaip žinių perdavėjo, o mokinio – kaip kūrėjo.

Galima teigti, jog pats konstruktyvizmas tai yra moderni pažinimo teorija, kuri remiasi mokinio aktyvumu mokymosi procese. „Atrodytų, kad ir kaip besistengtume pavadinti šiuolaikinio švietimo, ugdymo ar ugdymo mokslo prieigas, visos jos gali būti apibūdintos konstruktyvizmo vardu, susitarant dėl vieno, kad žinios yra ne pasyviai priimamos, o konstruojamos“ (Duoblienė, 2011, p. 37). Iš citatos galima suprasti, jog žinios nėra įgyjamos iš išorės pasyviai, o remiantis patirtimi ir socialiniu kontekstu konstruojamos paties subjekto, šiuo atveju, mokinio. Siejant konstruktyvizmą su muzikos mokykla, galima teigti, kad ugdymas čia turėtų vykti kasdienio gyvenimo pasaulyje, kur kasdienybės tikrovė formuojama per nusistovėjusias tradicijas, kurias mokinys turi ne tik perimti, bet ir sugebėti reflektuoti kritiškai. Šiuo atveju galima remtis P. L. Bergerio ir T. Luckmanno idėjomis, kurias cituoja Duoblienė, jog kasdienio pasaulio tikrovės „nereikia papildomai verifikuoti – pakanka, kad ji tiesiog yra. Ji tiesiog yra ten kaip savaime akivaizdus ir įtikinamas faktiškumas“ (Berger, Luckmann, 1999, Duoblienė, 2011, p. 44). Ko gero geriausias teorinis pagrindimas yra Dewey, kuris teigia, kad mąstymas yra neatsiejamas nuo veiksmo, kaip ir ugdymo sėkmė priklauso nuo vaiko intereso, kuris skatina tirti, mąstyti, o pati patirtis tampa nuolatinis savęs ir aplinkos rekonstravimo procesu: „Turėti interesą reiškia suvokti dalykus kaip įeinančius į šią nepertraukiamai besiplėtojančią situaciją, o ne suvokti juos atskirai“ (Dewey, 1997, Duoblienė, 2011, p. 47). Muzikiniame ugdyme tai gali reikšti tai, kad įsitraukimas ir motyvacija mokiniui atsiranda tik tuomet, kai pats mokymasis tampa gyva ir su asmenine patirtimi susijusi situacija.

Tradicinė muzikos mokykla istoriškai rėmėsi mokytojo autoritetu, bet šios dienos ugdymo sampratoje „Mokyklos gyvenimas ir ypač ugdymo turinys tradiciškai buvo organizuojami remiantis

autoritetais. Tačiau visuomenėms demokratėjant, autoritetai netenka savo galių“ (Duoblienė, 2011, p. 104). Taigi, muzikos mokyklos transformacija iš esmės reikalauja surasti balansą kaip išlaikyti akademinį pamatą, bet tuo pačiu kaip leisti mokiniui laisvai formuoti savo muzikinį žinojimą.

Muzikos mokyklos veiklos problematika

Muzikos mokyklos transformacija iš pakankamai griežtos, sistemingos ir ilgus dešimtmečius puoselėtos aukštesnio profesinio lygmens rengimo institucijos persiorientavimas į FŠPU erdvę nėra tik formalus pokytis. Tai vertybinis lūžis, kuris pasižymi kompleksiskumu. Nors dabartinė Lietuvos švietimo teisinė bazė, įvairūs strateginiai dokumentai deklaruoja perėjimą prie humanistinės pedagogikos, kuri akcentuoja mokinio saviraišką, kūrybiškumo ugdymą, žinoma ir emocinę gerovę, realybėje tokių idėjų įgyvendinimas susiduria su vidiniais ir išoriniais prieštaravimais. Šis procesas nėra nuoseklus, vykstantis nevienodu tempu skirtingose bendruomenėse. Tradicinis klasikinis modelis, siekiantis nepriekaištingo atlikėjo parengimo, vis dar tebevyraujantis pedagogų mentalitete, vertinimo bei ugdymo turinio aspektuose. Tai sukuria ryškų skirtumą tarp to, ko reikalaujama šiuolaikinėje, dinamiškoje technologijų realybėje, ir to, ką siūlo statistika, akademisiais kanonais besivadovaujanti muzikos mokykla.

Muzikos mokyklos teisinė ir sisteminė prigimtis Lietuvos Respublikos švietimo sistemoje yra apibrėžiama per formalųjį ugdymą papildantį ugdymą (FŠPU). Šis ugdymas atskiria instituciją nuo laisvalaikio būrelių ar neformalių užimtumų. Pagal LR švietimo įstatymą, FŠPU nėra vien tik papildoma veikla, o struktūrizuota, sisteminga ir ilgalaikė ugdymo programa, kurios tikslas – tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais kultūros visuomenės nariais (LR seimo įstatymas). Šiame kontekste muzikos mokykla veikia kaip integruota švietimo sistemos dalis, kurioje ugdymo procesas yra reglamentuotas valstybės patvirtintais standartais, užtikrinančiais programų nuoseklumą ir kokybę. Nors savo esme FŠPU priskiriamas neformaliojo švietimo laukui, muzikos mokykla jame užima išskirtinę poziciją. Ji yra įgyvendinama nuosekliais, vertinimo kriterijais grįstas programas, o sėkmingas jų baigimas yra patvirtinamas valstybės pripažintais pažymėjimais. Nuo 2026 metų mokinio diplome atsiranda QR kodas, kurį nuskenavus sistema parodys kokią programą mokinsys pabaigė. Toks įforminimas pabrėžia muzikos mokyklos kaip pačios institucijos svarbą, nes ji per oficialų teisinį statusą garantuoja ne tik meninį ugdymą, bet ir sistemišką kompetencijų vertinimą, taip užtikrinant mokyklos indėlį į bendrą šalies kultūrinį bei švietimo pagrindą.

Šiandienos realybėje susiduriama su stipriu pedagoginės bendruomenės konservatyvumu. Gabnytės ir Strakšienės (2017) atlikto tyrimo rezultatai rodo, jog formaliai mokytojai vis dėlto teigiamai vertina šiuolaikines naujoves ugdyme ir suvokia, jog naujovių ir prisitaikymo prie

šiandieninių mokinių poreikių būtinybę, iš kitos pusės – praktiškai jie išlaiko nusistovėjusią mokymo struktūrą. Apžvelgus tyrimo rezultatus, kone didžiausias pasipriešinimas atsiranda tuomet, kada inovacijos atspindi vertinimo kriterijuose ir mokymo organizavime. Tyrimo autorės pabrėžia, jog „mažiausiai pritarta vertinimo sistemos pokyčiams ir grupinio mokymosi organizavimo galimybėms“ (Gabytė, Strakšienė, 2017, p. 1). Apibendrinant šio atlikto tyrimo rezultatus galima numatyti, jog pedagogai nelengvai priima perėjimą nuo tradicinio į rezultatą orientuoto vertinimo prie į mokinio pažangą orientuoto vertinimo. Taip pat tyrime teigiama, jog „<...> ypač fortepijono mokytojai ir didžiųjų miestų pedagogai skeptiškai vertina grupinį mokymą, nes tai kėsina į tradicinį „meistro ir mokinio“ modelį“ (Gabytė, Strakšienė, 2017, p. 1).

Kalbant apie vertinimą galima teigti, jog toks pedagogų nusistovėjusios vertinimo sistemos keitimo nenorėjimas ir žinoma, prisirišimas prie tradicinio modelio turi tiesioginių pasekmių mokinių mokymosi motyvacijai. Kriščiūnaitės ir Strakšienės (2015) atlikto tyrimo rezultai patvirtino, jog tradicinis ir į galutinį rezultatą orientuotas vertinimas muzikos mokyklose dažnai tampa baudžiančiu įrankiu. Muzikos mokyklų realioje praktikoje vis dar esti dominuojamasis vertinimas, kuris paremtas viešais atsiskaitymais ir egzaminais, kurių metu atsiranda lyginimas su bendrais akademiniiais standartais, o ne su mokinio pažanga. Žinoma, gal dabar jau po truputį atsisakoma tokio akademinio vertinimo, bet tikrai dar ne visur. Pasak straipsnio autorių, tokia sistema sukuria paradoksalią situaciją, kuomet mokinio įdėtos pastangos ir mokymosi procesas išlieka antrame plane, o didesnė klaida viešo atlikimo metu lemia prastenį įvertinimą. Tokie rezultatai gali įtakoti streso jausmą, scenos baimę ypač tiems, kurie neturi išskirtinių muzikinių duomenų, tačiau įdeda daug darbo į savo pasirodymą ar mokymosi procesą. Humanistinės pedagogikos kontekste vertinimas galėtų ir turėtų veikti kaip grįžtamasis ryšys, kuris padėtų mokiniui augti ir skatinanti savirefleksiją. Realybėje dominuojanti pažymių sistema, kai kur net labai griežta, slopina vidinę motyvaciją, jei mokiniui yra svarbūs pažymiai, ir paverčia muzikos mokymąsi įtampos šaltiniu. Todėl galima manyti, jog toks atotrūkis tarp humanistinio ugdymo ir realiai taikomo akademinio vertinimo tampa viena iš pagrindinių priežasčių, kuomet mokiniai nenori tęsti mokslų ir išeina iš muzikos mokyklos.

Prie muzikos mokyklos problematikos galima priskirti dar vieną punktą – mokinių motyvaciją. Straipsnio „Paauglių mokymosi motyvacijos ypatumai, mokantis muzikos mokykloje“ autorių teigimu, pradinį vaikų entuziazmą dažnai pakeičia blėstantis aktyvumas, kurį sukelia kintantys jauno žmogaus poreikiai, kylantis nerimas ar neigiamas emocinis nusiteikimas. Atliktas tyrimas atskleidžia, kad moksleivių pasiekimai tiesiogiai priklauso nuo vidinių paskatų, tokių kaip noras tobulėti, siekti gerų rezultatų., motyvacijos stoką dažnai lydi emocinė įtampa. Siekiant efektyvaus ugdymo būtina suprasti individualią mokinio poziciją ir puoselėti jo pažintinį aktyvumą (Mažeikaitė - Gylienė, Brazdeikienė, Tavoras, Narmontienė, 2013). Šio tyrimo metu nustatyta, jog

69% ištirtųjų mokymosi motyvacija yra vidutinė arba nedidelė ir dauguma paauglių muzikos mokykloje patiria nerimą ir pyktį (43% ir 25%). Taip pat nurodoma, jog dažniausia išorinė paskata yra noras gauti gerus pažymius (77%) bei būti pagirtiems mokytojų (63%). Apibendrinant galima teigti, jog paaugliai turintys gana stiprią mokymosi pasiekimų motyvaciją savo sėkmė mokantis muzikos mokykloje vertina aukštai, o žemesnio lygio mokiniai teigia, jog mokytis jiems nelabai patinka.

Viena didžiausių problemų FŠPU sistemoje yra mokinių „nubyrėjimas“ dėl per didelio mokymosi krūvio. Dažnai akcentuojama pačiose muzikos mokyklose, ne tik pokalbiuose tarp mokytojų, mokinių, tačiau ir tarp administracijos, jog šiandien mokiniai patiria didelį užimtumą bendrojo lavinimo mokyklose (taip pat ir kitų būrelių didelė pasiūla), todėl sistemingas ir ilgalaikis darbas muzikos mokykloje, kuris apima ir savarankišką darbą namuose, mokiniams tampa iššūkiu. Galima paminėti, jog dabartinė mokinių karta nori greito rezultato, todėl tradicinis ugdymo modelis, kuris reikalauja kasdienės rutinos ir techninio tobulinimosi prasilenkia su mokinių siekais ir norais. Todėl dėl šios priežasties mokyklos gali susidurti su moksleivių „nubyrėjimu“, kadangi paauglystės laikotarpiu keičiasi pačių mokinių prioritetai ir motyvacija mokytis muzikos sumažėja.

Muzikos mokyklos pozicija

Muzikos mokyklų teisinio statuso kaita ir bandymas jas įsprausti į bendrąją švietimo sistemą, galima teigti, jog tai yra sisteminė Lietuvos švietimo politikos problematika. Duoblienės (2010, p. 69) pastebėjimu, „Lietuvoje, kurios visuomenė jau visą dvidešimtmetį gyvena nepriklausomos valstybės gyvenimą, švietimas yra viena iš sunkiausiai reguliuojamų ir mažiausiai sėkmingų socialinio gyvenimo sričių“. Toks reguliavimo sudėtingumas persikelia ir į muzikos mokyklų kasdienybę, kur dažnas teisinis balansavimas tarp meno, edukacijos ir užimtumo statuso sukuria institucinį neapibrėžtumą. Muzikos mokyklos reformos vykdomos nuolatinio „pasimetimo“ sąlygomis. Pasimetimą sąlygoja valstybės, dažnu atveju tik miesto, tarp pačios sistemos modernizavimo, akademinio muzikavimo tradicijos išsaugojimo ir neformalaus ugdymo prieinamumo didinimo. Todėl dokumentuose muzikos mokyklos vietos kintamumas yra nuolatinis, bandant prisitaikyti prie naujų, dažnai tarpusavyje prieštaraujančių švietimo strategijų. Vadovams tenka nuolat adaptuotis prie naujų dokumentų reikalavimų, nors jie dažnu atveju net neatitinka tikrosios muzikinio ugdymo prigimties, todėl nuolatinė kaita apsunkina muzikos mokyklų veiklą.

Teisinis reglamentavimas atskleidžia, jog švietimo kokybė, kuri apima ir formalųjį švietimą papildantį ugdymą muzikos mokyklose, yra deklaruojamas valstybės prioritetas, įtvirtintas aukščiausio lygmens strateginiuose dokumentuose. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (1991) plėtojama nuostata, kad valstybė prisiima atsakomybę už švietimo paslaugų kokybės užtikrinimą, o švietimo sistema turi būti orientuota į tvarius ir pamatuojamus rezultatus. Kaip pabrėžiama Švietimo

ir mokslo ministerijos dokumentuose (2015, p. 2), „Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme įtvirtinta, kad valstybė įsipareigoja užtikrinti švietimo paslaugų kokybę, o švietimo sistema – siekti geros kokybės rezultatų“. Muzikos mokyklų kontekste įstatymas reikalauja pedagogų kvalifikacijos, ugdymo planų suderinamumo su nacionaliniais standartais bei periodine veiklos stebėseną (audito patikrinimai kas keleri metai). Valstybė įsipareigoja, kad muzikos mokykla veikdama savo ugdymo sistemoje privalo lavinti ne tik vaikų meninius gebėjimus, bet ir atitikti reglamentuotus edukacinius parametrus, taip užtikrinant ugdymo turinio lygį šalies mastu.

Muzikos mokyklos transformacija nėra tik dokumentų pakeitimas – tai perėjimas prie naujos kultūros, kurioje mokytojas tampa lyderiu, gebančiu bendradarbiauti, taikyti inovacijas ir prisiimti atsakomybę už ugdymo kokybę, o ne tik už techninį mokinio grojimą.

Iki 2010 – 2012 m. muzikos mokyklos turėjo reglamentuotą neformalaus vaikų švietimo statusą, tačiau dar iki šiol yra painiojama FŠPU ir neformalaus ugdymo terminologija. Neformalaus vaikų švietimo koncepcija rodo didžiulį požiūrio pasikeitimą Lietuvos ugdymo sistemoje, tad muzikos mokykloms tenka svarbus vaidmuo. Anksčiau pagrindinis tikslas buvo tik išmokyti mokinių groti ir ruošti profesionalaus muzikanto karjerai. Šiandien viskas šiek tiek kitaip – pabrėžiama paties vaiko asmenybės ir bendrųjų muzikinių žinių svarba. Muzikos mokyklų statuso dokumentuose įtvirtintos pagrindinės ugdymo vertybės: galimybė mokytis visiems norintiems, mokyklų gebėjimas prisitaikyti ir dėmesys tam, ko reikia kiekvienam konkrečiam vaikui. Visų norinčių mokytis priėmimas reiškia, jog atsisakoma idėjos, kad muzikos mokytis gali tik patys talentingiausi. O muzikos mokyklų gebėjimas prisitaikyti reiškia, kad jos privalo keisti savo pamokų struktūrą taip, kad šios atitiktų šiandieninius visuomenės lūkesčius ir atsižvelgtų į vaikų mąstymą, emocijas. Tokiu atveju, mokykla tampa atvira mokymosi erdve, kurioje muzika yra priemonė, kuri padeda vaikui išreikšti save ir tiesiog socializuotis. 15 įstatymo straipsnis apibrėžia, kad šio švietimo paskirtis yra tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais (Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 15 str.).

Gilinant į Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymą, galima teigti, jog muzikos mokyklos vieta švietimo sistemoje yra unikali. Unikumas pasireškia tuo, jog Formalųjį švietimą papildančio ugdymo statusas jai suteikia akademinio svorio, institucinio stabilumo. Skirtingai nei neformaliojo švietimo veiklos, kurios dažniausiai būna momentinės ir trumpalaikės, muzikos mokykla vykdo nuosekliai, ne vienerius metus truncančias dalykų programas. Neformaliojo vaikų švietimo programų koncepcija detalizuoja esminį lūžį ugdymo filosofijoje, kuomet iš amatininko – specialisto ruošimo pereinama prie holistinio asmenybės ugdymo. Muzikinis raštingumas tampa priemone plėtoti kūrybiškumą, kultūrinį sąmoningumą, asmeninę raišką, kurios privalomos šiuolaikinio žmogaus integracijai į visuomenę. Tokia sistema įpareigoje muzikos mokyklas išlaikyti akademinį

vertinimą per egzaminus, tačiau kartu ir suteikia lankstumo pritaikyti turinį prie individualių mokinio gebėjimų, kurie kartais nėra aukšto lygmens. Griežta struktūra, asmeninės saviraiškos laisvės apibrėžia muzikos mokyklą kaip specifinę edukacinę erdvę, kurioje susijungia valstybiniai švietimo tikslai ir individuali vaiko meninė raida.

Muzikos mokyklos valdymas pokyčių sąlygomis – vadovo vaidmuo

Šiuolaikinė švietimo sistema pasižymi dinamiškumu, todėl muzikos mokyklos, tradiciškai vertinamos kaip kultūrinio tęstinumo įstaigos, šiandien yra priverstos adaptuotis prie sparčių technologinių, socialinių bei pedagoginių transformacijų. Valdant meno ugdymo įstaigą pokyčių sąlygomis susiduriama su giliai įsišaknijusiomis meninio ugdymo tradicijomis ir technologijų kupino pasaulio poreikiais, inovacijų diegimais, personalizuotu mokymu ir prisitaikymu. Tokiame naujovių kupiname kontekste, muzikos mokyklos vadovo vaidmuo tampa kritiniu veiksnium, lemiančiu ne tik sėkmingą naujovių integraciją, bet ir bendro organizacijos gero mikroklimato palaikymą. Vadovas nėra tik administracinių užduočių vykdytoju, tačiau jis tampa pagrindiniu lyderiu, kurio užduotis ne tik planuoti ateitį, tačiau ir padėti darbuotojams priimti naujoves. Jo darbas – motyvuoti mokytojus ir užtikrinti, kad modernėjanti įstaiga neparstų aukšto meninio lygio. Kad mokykla augtų, vadovas turi rasti būdą, kaip suvienyti skirtingų požiūrių meno pedagogus ir iškilusias problemas paversti naujomis galimybėmis.

Gilinantis į muzikos mokyklos transformaciją, galima matyti, jog vadovas privalo tapti bendruomenės nuostatų vadybininku, užtikrinančiu, kad sisteminiai pokyčiai netaptų tik biurokratinio formalumu. Kaip teigia Venslovaitė ir Danylienė (2018, p.12), egzistuoja reali tikimybė, jog švietimo reformos liks „tik formalumu, ir realiai niekas nepasikeis, jei nepasikeis mokytojų požiūris“. Muzikos mokyklose tai ypač aktualu, kadangi ten vis dar įprasta mokytis senoviškai ir griežtai, o tai kartais trukdo rūpintis vaikų emocine gerove. Be jokios abejonės, atsisakyti griežtumo ir tikslingumo mokant dalyko nebūtų tikriausiai visiškai geras sprendimas, tačiau pokyčiai priklauso tik nuo mokytojų, ar jie norės ir sugebės nustoti reikalauti vien tik techninio tobulumo ir pradės daugiau dėmesio skirti paties vaiko augimui, kaip asmenybei. Čia iš esmės kinta ir mokytojo tapatybė. Šiuolaikiniame švietimo modelyje „<...> mokytojui nebepakanka gerai išmanyti ir suprasti savo sritį“ (Venslovaitė, Danylienė, 2018, p. 115). Muzikos pedagogas nebėra tik grojimo ar atlikimo demonstruotoju, o tampa lyderiu, konsultantu, socialiniu pedagogu. Muzikos mokykla, norėdama siekti sėkmingos integracijos į švietimo sistemą, turi skatinti mokytoją, kuris sugeba novatoriškai organizuoti mokymosi procesą, tuo pačiu metu išlaikymas draugo ir mokytojo ryšį su mokiniu. Tikroji muzikos mokyklos transformacija įvyksta tuomet, kada vadovo ir mokytojo lyderystė keičia mokyklos kultūrą iš statiško žinių perdavimo į gyvą, bendravimu grįstą bendruomenę.

Vis dėlto, norint pasiekti sėkmingos muzikos mokyklos transformacijos prisitaikant prie šių dienų realaus konteksto, būtina įvertinti, jog griežtas teisinis įrėminimas gali virsti „vadybiniu presingu“. Nors ankstesnėje pastraipoje minėtas mokytojo kaip lyderio ir novatoriaus vaidmuo yra idealizuojamas strateginiuose dokumentuose, vadovas savo darbo vietoje yra spaudžiamas atlikti formalius kokybės rodiklius taip tampant biurokratinės kontrolės vykdytoju. Duoblienės teigimu (2010, p. 76), <...> mokytojas atlieka tik jam nurodytas funkcijas, kurios neturi nieko bendro su vaiko asmenybės ugdymu, o atvirkščiai – užtikrina jos ribojimą“. Tokiu būdu susidaro dviprasmiška situacija, kuomet norėdami atlikti įstatymuose reikalaujamą švietimo kokybę, tiek vadovai, tiek mokytojai patys to nepastebėdami tampa biurokratinės sistemos vykdytojai. Čia galima paminėti pavyzdį kaip dienyno pildymas, ataskaitos ir formalumai, jiems tampa svarbesni už pamoką ir vaiko kūrybą. Todėl galima teigti, jog tai yra tiesioginis socialinio ir emocinio ugdymo žlugdymas būti nuolatinėje kontrolėje ir suvaržymuose. Muzikos mokyklos vadovui tenka rasti pusiausvyrą tarp valstybės reikalavimų įvykdymo ir kūrybiško muzikinio ugdymo.

Norint išvengti biurokratinio sąstingio ir užtikrinti, jog muzikos mokyklos transformacija nebūtų tik formalumas, privalomas lūžis vadovo ir mokytojo santykių, pasitelkiant pasidalytosios lyderystės principais. Valstybiniu lygmeniu pripažįstama, kad „mokyklos ir švietimo kokybės prielaida – atsakomybių padalijimas“ (Švietimo ir mokslo ministerija, 2015, p.1), kuomet vadovas prisiima strateginę lyderystę, o mokytojai tampa savo srities, pedagoginio proceso lyderiais. Toks modelis leidžia pedagogui susigrąžinti profesinę autonomiją ir kūrybinę laisvę. Mokyklų vadovai, suformavę stiprią mokytojų lyderių komandą, ne tik sumažina administracinę įtampą, bet ir „užtikrina didesnę kūrybinę ir idėjinę organizacijos potencialą“ (Švietimo ir mokslo ministerija, 2015, p.1). Pasidalytoji lyderystė įgalina bendruomenę kartu kurti gyvą, lanksčią ir į vaiko kompetencijas orientuotą muzikos mokyklą, kurioje įstatymų numatyta kokybė ne per prievartą, o per bendrą profesinį nusiteikimą ir lyderystę.

Vis dėlto, nenuspėjamas ugdymo procesas, apie kurį kalba Deleuze'as, šiandieninė švietimo politika susiduria su pamatinėmis kliūtimis. Duoblienė (2010) akcentuoja, jog šiuolaikinė švietimo sistema vis dažniau tampa biurokratišku mechanizmu, ignoruojančiam sunkiai apčiuopiamus asmenybės augimo aspektus ir teikiančiu pirmenybę ekonominiam naudingumui. Nors švietimas pakandamai nemažai tarnauja ekonomikai, procese „<...>visiškai pamiršami dvasiniai, moraliniai gerovės parametrai, kurie yra kur kas sunkiau pamatuojami“ (Duoblienė, 2010, p. 71). Išvalga atskleidžia situaciją, kurioje šiandien atsiduria muzikos mokyklos: jos yra spaudžiamos pateikti konkrečius, kiekybiškai pamatuojamus veiklos rodiklius į kuriuos įeina konkursų laureatų skaičiai, renginių skaičius ir nauda miestui, mokyklos matomumas mieste. Taip muzikos mokykla tampa priešprieša tarp instrumentinio požiūrio į ugdymą, kaip paslaugą ir egzistencinio požiūrio, verčiant

instituciją nuolat balansuoti tarp išlikimo ekonominėje rinkoje ir ištikimybės savo prigimtinai kultūrinei misijai.

Švietimo ir mokslo ministerijos pateiktame straipsnyje pagrindžiama, kad šiuolaikiniame (postmodernistiniame) švietime lyderystė nėra tik direktoriaus funkcija. Muzikos mokyklos transformacija reikalauja, kad mokytojas taptų ne tik „amato perdavėju“, bet ir ugdymo proceso lyderiu. „D. Andrews, F. Crowther ir kt. (2002) yra vieni iš autorių, kurie išklė mokytojo lyderio idėją ir teigė, jog švietimo lyderystę postmodernistiniame pasaulyje turi keisti mokytojų lyderystė“ (Švietimo ir mokslo ministerija, 2015, p. 3).

„Lyderystė švietimo procese yra labiau sisteminis bendruomeninis nei individualus asmeninis procesas, nes įtraukia visų tipų mokyklas ir įvairius valdymo lygmenis, skatina asmeninį ir sisteminių tobulėjimą“ (Švietimo ir mokslo ministerija, 2015, p. 3).

Apibendrinant vadovo vaidmenį šiandieninės muzikos mokyklos kontekste matoma, jog muzikos mokykla turi nuolat keistis pagal šių dienų vaikų ir visuomenės poreikius. Kaitos procese vadovas turi būti lyderis, kuris suvienija mokytojus ir skatina juos nebijoti priimti naujų, su ugdymo procesu susijusių iššūkių. Tuo pačiu keičiasi ir mokytojo identitetas. Mokytojas šiandien turi rūpintis, ne tik vaiko muzikiniu paruošimu, išmokyti jį taisyklingai groti, įdiegti žinių, tačiau ir rūpintis vaiko emocine gerove.

Muzikinio ugdymo samprata

Pasak R. Girdzijauskienės, „Nuo seniausių laikų muzika buvo visų kultūrų, visuomenių gyvenimo dalis. Muzikos svarbą ir šiandien paneigti sunku. Tai pati demokratiškiausia ir populiariausia meno rūšis, kurios vartotojai esame visi“ (Girdzijauskienė, 2017, p. 1). Nors muzikos vertė ir muzikos ugdymoji galia kai pir atrodo savaime suprantamos ir nenuginčijamos, deja, bet praktikos švietimo plotmėje susiduriama su gana skeptišku požiūriu į muzikinio lavinimo tikslingumą. Prioritetų hierarchijoje muzika dažnu atveju lieka kitų disciplinų šešėlyje, užleidžiant vietą svarbesniems dalykams. Girdzijauskienės teigimu, atliktų tyrimu rezultatu, muzika veiksmingai ugdo pažintinius gebėjimus ir gerina akademinis pasiekimus. Tyrimais įrodyta, kad muzikos pamokas lankančių mokinių matematikos ir kalbos testų rodikliai yra daugiau nei 20 proc. aukštesni nei muzikos nesimokiusių bendraamžių. Muzikos mokymas padeda ugdyti ir matematinius gebėjimus. Muzikos yra kur kas daugiau matematikos nei matematikoje muzikos. Muzika nėra chaotiška garsų visuma, tai matematiniais dėsniais paremta meno rūšis. Kalbėdama apie muzikos naudą besimokantiesiems, Girdzijauskienė pamini Viskonsino universiteto mokslininkų gautus duomenis, jog besimokantieji muzikos geba erdvėje suvokti objektus ir jų santykius, mintyse susidaryti visumos vaizdą. „Kad suvoktume muziką, reikia turėti ir laiko bei jo vienetų santykių

suvokimo, atkuriamosios ir kuriamosios vaizduotės gebėjimų, kurie svarbūs atliekant matematines užduotis, ypač tas, kurios reikalauja orientavimosi erdvėje ir laike“ (Girdzijauskienė, 2017, p. 3). O kur dar kūrybiškumo, disciplinos, atkaklumo, valios, darbštumo ir organizuotumo ugdymas. Ko gero reikėtų atskiros literatūros apie muzikos naudą ir nepamatuojamas savybes. Bet ar tikrai šiandien mes galime tvirtai teigi, jog besimokantieji tikrai suvokia muzikos mokslo naudą?

Muzikinio ugdymo samprata bėgant laikui keitėsi ir šiai dienai, ko gero turime aiškų perėjimą nuo tradicinės prie šiuolaikinės ugdymo paradigmos. Verta apžvelgti tradicinio ir šiuolaikinio požiūrio skirtumus, norint suvokti dabartinius muzikos mokyklų tikslus ir siekius.

Analizuojant istoriškai, muzikos mokyklos dominavo tradicinis, akademinis ugdymo modelis. Čia ugdymas daugiausiai buvo suvokiamas kaip specifinės profesijos perdavimas. Svarbiausias tikslas buvo išugdyti profesionalų muziką, todėl mokymosi procesu pagrindu tapdavo nepriekaištingas kūrinų atlikimas koncerte. Žvelgiant iš mokytojos pusės, tradicinėje paradigmoje buvo griežtas ir autoritarinis mokytojo ir mokinio santykis. Mokytojas buvo autoritetas, žinių šaltinis, kuriuo mokinyš privalėjo pasitikėti ir tiksliai vykdyti jo „nurodymus“. Galima klausti, koks tuomet buvo mokinio vaidmuo, ar jis buvo matomas kaip pasyvus pamokos dalyvis ar kūrybinių minčių bendraieškotojas? Dažniausiai mokinyš būdavo muzikinio teksto atkartojimo dalyvis, kuris turėjo paklusti tam tikrai disciplinai. Skamba gal ir tiesmukiškai, tačiau toks turėjo būti mokytojo ir mokinio santykis, norint pasiekti profesionalesnių rezultatų.

Daugumoje mokyklų šiandien orientuojamasi į visapusišką vaiko asmenybę, kadangi neformaliojo muzikinio švietimo paskirtis jau nebėra vien tik profesionalių atlikėjų parengimas. Dabar labiau orientuojamasi į mokymosi procesą, ką išmoka pačio proceso metu, o kūrinio atlikimas jau tampa antraeiliu siekiu. Pasikeitė ir mokytojo vaidmuo: jis tapo daugiau patarėju, kuris padeda vaikui atsiskleisti, nebijoti klysti ir ieškoti asmeninio santykio su atliekama muzika. Techninis meistriškumas tampa priemone vaikui laisvai išreikšti save, patirti kūrybos džiaugsmą ir augti savimi pasitikinčiai asmenybei.

Programos ir metodai – pritaikomumas

Analizuojant muzikos mokyklos transformaciją, šalia kylančių įvairių problematikų, kurios buvo aptartos ankstesniuose skyriuose, verta nagrinėti kodėl seni mokymo metodai netinka šiuolaikiniams mokiniams ir jų mokymosi būdai ir kaip suderinti du kraštutinius – senąsias tradicijas su naujais reikalavimais. Pirmiausiai vertėtų aptarti, jog šiandien mokinių poreikiai pasikeitė. Mokiniai į muzikos mokyklą eina norėdami ne tik išmokti groti. Tiesą pasakius, nemažas procentas sudaro tėvų noras, jog vaikas išmoktų groti ir būtų užimtas, bet ne pačio mokinio noras groti. Dažnu atveju, vaikai nori socializuotis, būti užimti, bendrauti, tačiau atėjusi egzaminams ir

patiriamam stresui, juos atgraso nuo muzikos mokyklos. Be jokio abejonės, tokia situacija būna ne visada ir tikrai yra mokinių, kurie yra vienokių ar kitokių gabumų, bet nori mokytis muzikos mokykloje. Tačiau kasdienybėje susiduriama su vaikų poreikiu mokytis naujoviškiau ir išmaniau, taip kaip jie pripratę – prie skaitmenizacijos. Kartais knygos jau tampa nebeįdomu ir tradicinis mokymas verčia juos nemėgti muzikos mokslų. Tai ypač aktualu jaunesnio amžiaus vaikams.

Muzikos mokyklos reaguodamos į šiandieninius pokyčius yra priverstos peržiūrėti ir pakeisti ugdymo programas, metodus, kartais ieškant kompromiso tarp akademiškumo ir mokinio motyvacijos išlaikymo. Ko gero, pirmas dalykas ką mokytojai daro, tai dėmesį kreipia į repertuarą. Norint, jog tradicinis mokymasis nebūtų rutina, pedagogams tenka šalia privalomos programos integruoti populiariąją muziką, kurią galbūt groti ir atlikti išsirenka patys mokiniai. Kita vertus, to pasekoje keičiasi ir patys mokymosi metodai. Pvz. į grupinių pamokų (solfedžio, muzikos istorijos) medžiagos išdėstymą įtraukiamos interaktyvios programėlės, viktorinos, žaidimai ir t.t. Pasak vienos garsiausių muzikos psichologės Susan Hallan, mokinio vidinė motyvacija muzikuoti išlieka tik tada, kai mokinys turi laisvę rinktis (repertuaro lankstumas) ir kai užsiėmimai teikia džiaugsmą, o ne tik „sausą“ darbo našumą (Hallan, 2022).

Tiesa, kalbant apie patį vertinimą, verta atkreipti dėmesį, jog mokyklų programose taikomi lankstesni vertinimai. Tai yra, jog vietoje egzaminų, dabar mokiniai atsiskaito koncerto forma ar viešų pasirodymų metu. Kai kuriais atvejais, konkursai užskaitomi kaip atsiskaitymas. Tokia atsiskaitymo forma leidžia mokiniams išdrąsėti, pasireikšti ir ugdyti sceninę kultūrą bei patirtį.

Natūraliai kyla klausimas, kuo skirasi muzikos mokykla (FŠPU) už įprastą laisvalaikio būrelį. Priešingai nei neformaliojo švietimo veiklos, kurios orientuotos į pramogą ar trumpalaikį įgūdį, muzikos mokyklos turi nuoseklų ugdymo proceso programą. Galima išskirti kelis esminius dalykus, kuriais remiantis muzikos mokykla kuriama kaip sisteminė ugdymo institucija:

- Programų nuoseklumas. Kiekviena programa (pučiamieji, fortepijono, smuiko, chorinio dainavimo) turi iš anksto suplanuotą pradinio ir pagrindinio ugdymo programą. Mokinys mokosi pradinio, vėliau pagrindinio ugdymo programas.
- Kompetencijos. Mokinys yra vertinamas tokia pačia balų sistema, kai pir pagrindinio ugdymo mokykloje. Jis yra vertinamas už pagrindinio dalyko (specialybės) ir teorinių disciplinų (solfedžio, muzikos istorijos) žinias.
- Valstybinė baigiamųjų egzaminų sistema. Pabaigus pradinį ugdymą yra įteikiami pradinio muzikinio ugdymo programos baigimo pažymėjimai, baigus pagrindinį ugdymą (8 kl.) ar išplėstinį ugdymą (9-12 kl.) išduodamas Švietimo ir mokslo institucijos diplomai, kuris yra oficialus valstybinis dokumentas, įrodantis įgytą kvalifikaciją ar ugdymo lygį.

Išanalizavus teorinėje dalyje pateiktą literatūrą, galima teigti, jog Lietuvos muzikos mokyklų sistema patyrė pokyčius: iš akademiškai griežtų profesionalų rengimo mokyklų, jos transformavosi į ugdymo institucijas, kurios yra daugiau orientuotos į vaiko visapusišką lavinimą. Tradicinis muzikinio ugdymo principas traukiasi, o jo vietą užima visapusiškas muzikinis ugdymas pagal vaiko galimybes, siekius ir lūkesčius. Muzikinis ugdymas po transformacijos suprantamas kaip pagalbinių priemonė vaikui tobulėti. Todėl turime pokytį, jog besimokantis muzikos mokykloje vaikas užaugs turėdamas supratimą apie kultūrą, bendrą išsilavinimą, bet ne daugiau. Profesionalaus muzikanto specialybė dabar nėra prioritetas. Šiuolaikinė realybė prisideda prie pokyčių, jog muzikos mokyklos dabar turi būti lanksčios, atviros, prieinamos visiems norintiems mokytis muzikos atsižvelgiant į kiekvieno vaikos asmeninius poreikius ir lūkesčius.

Tyrimo metodologija ir organizavimas

Tyrimo tikslas – atskleisti muzikos mokyklos veiklos transformacijos ypatumus, vertinant tradicijų ir inovacijų santykį ugdymo procese.

Tyrimo metodologija. Empirinio tyrimo duomenys buvo renkami struktūruoto interviu metodu. Empiriniams duomenims analizuoti buvo pasirinktas turinio analizės metodas, siekiant identifikuoti pasikartojančias temas, kategorijas ir dėsningumus.

Tyrimo instrumentas. Empirinio tyrimo metu, remiantis iš anksto sudarytu struktūruotu klausimynu (1 priedas), buvo atliekami individualūs interviu su Kauno regiono muzikos mokyklų mokytojais, vadovais. Struktūruoto interviu klausimai sudaryti remiantis teorinės darbo dalies temomis.

Tyrimo etapų charakteristika.

Tyrimas buvo atliktas keliais etapais:

1. Išanalizavus literatūrą išsikelta tyrimo problema ir uždaviniai.
2. Pasiruošimas tyrimui:
 - Apsibrėžtas tyrimo tikslas;
 - Parengtas interviu klausimynas;
 - Planuojamas tyrimas, ieškomi tyrimo dalyviai.
3. Atlikus interviu, empiriniai tyrimo duomenys buvo apdorojami, struktūruojami.

Tyrimo duomenų apdorojimo žingsniai:

- Susipažinimas su tyrimo duomenimis. Duomenys buvo transkribuojami.
 - Duomenų kodavimas, atrinktos teksto ištraukos.
 - Temų paieška. Kodai klasifikuojami į subtemas, subtemos jungiamos į temas.
 - Tikslinamos kiekvienos temos ir subtemos siejant jas su tyrimo problema.
 - Rezultatų aprašymas.
4. Parengtos atlikto tyrimo išvados.

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo trys muzikos mokyklų vadovai ir septyni mokytojai dirbantys muzikos mokyklose. Prieš kiekvieną interviu, tyrimo dalyvis buvo supažindintas su tema, tačiau temos problema nedetalizuojama. Interviu buvo įrašinėjami telefonu. Interviu vyko individualiai suderinus laiką su tyrimo dalyviais, interviu truko nuo 30 – 40 minučių. Keli dalyviai sutiko interviu atsakymus pateikti nuotoliu, vaizdo skambučiu.

Tyrimo etika. Tyrimas buvo atliktas kovo – balandžio mėnesiais. Atliekant interviu buvo laikomasi etikos principų. Tyrimo dalyviai tyrime dalyvavo savo noru, buvo informuoti apie tyrimo temą, tikslą, atlikimo būdą. Informantai buvo supažindinti su galimybe atsisakyti dalyvauti

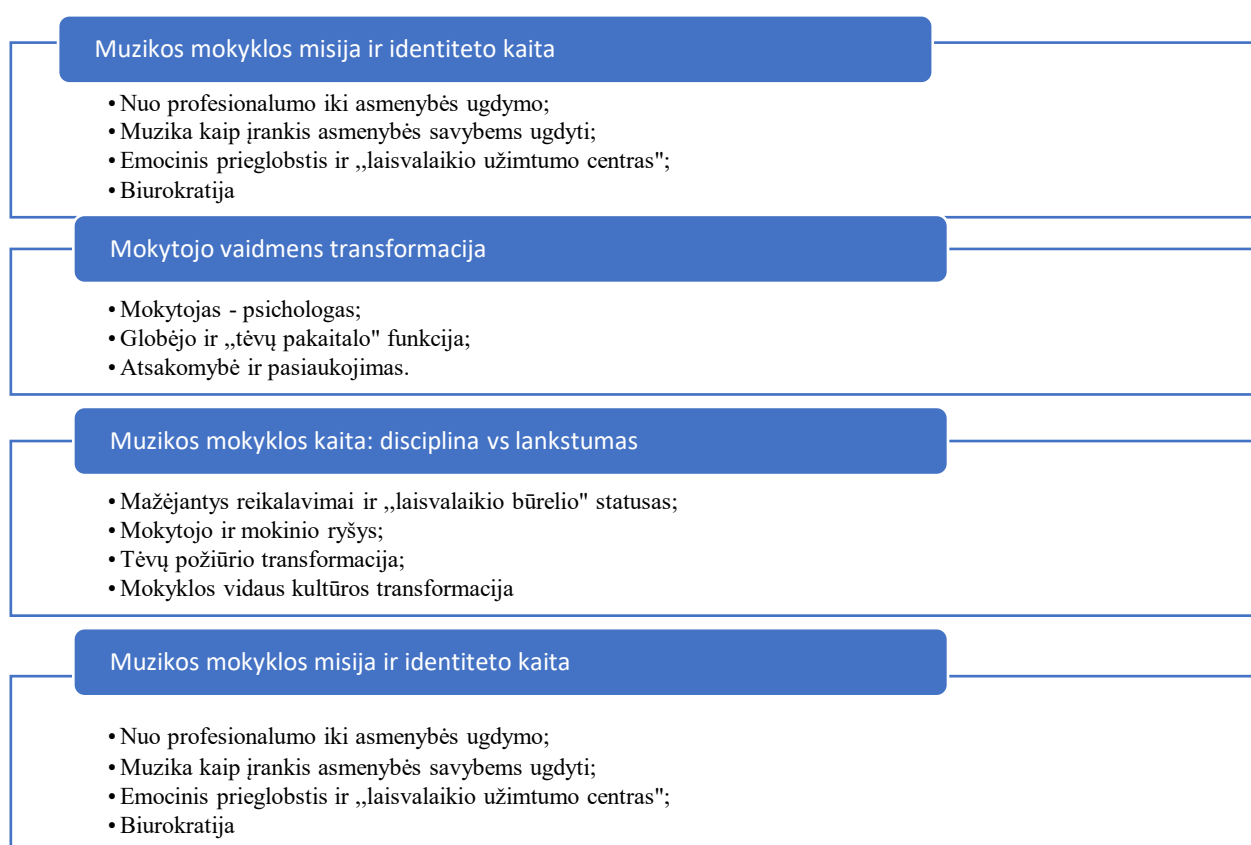
tyrime. Atliekant tyrimą buvo užtikrintas dalyvių anonimiškumas ir privatumas, tiriamieji rezultatuose pateikiami nuasmenintais kodais (D1, D2, D3... ir etc.).

Tyrimo rezultatai

Tiriant muzikos mokyklos transformaciją, buvo išskirtos aštuonios temos su jos priklausančioms subtemomis. Kiekviena tema detaliai aprašyta su tyrimo dalyvių interviu citatomis. Muzikos mokyklų vadovų ir mokytojų atsakymai susisteminti kartu. Atsakymai buvo suskirstyti į temas ir subtemas.

Paveikslas nr. 1

Temų ir subtemų susiskirstymas

Meninio lygio išlaikymas: individualūs poreikiai ir akademiniai standartai

- Repertuaras, kolektyvinis muzikavimas = motyvacija;
- Ugdymo diferencijavimas;
- Kokybiškas meninis lygis.

Vadovo vaidmuo: nuo administratoriaus iki lyderio

- Permainos ir kompromisai;
- Strateginė lyderystė;
- Ūkinė ir organizacinė atsakomybė.

Muzikos mokyklų sistemos pertvarka

- Ugdymo ir vertinimo sistemos pokyčiai;
- Biurokratijos mažinimas ir pasitikėjimas mokytojais;
- Personalo ir darbo sąlygų gerinimas;
- Sisteminės pokyčių galimybės.

Muzikos mokyklos misija

Tema suskirstyta į keturias subtemas: „Nuo profesionalumo iki asmenybės ugdymo“, „Muzika kaip įrankis asmenybės savybėms ugdyti“, „Emocinis prieglobstis ir „laisvalaikio užimtumo centras“, „Biurokratija“.

Nuo profesionalumo iki asmenybės ugdymo

Daugelis tyrimo dalyvių teigia, jog muzikos mokykla šiandien nėra skirta būsimiems profesionalams auginti. Kalbinti didesnę patirtį turintys mokytojai vis dėlto dar laikosi mąstymo, jog reikia auginti būsimus profesionalus, tačiau tarp daugumos tyrimo dalyvių vyrauja nuomonė, jog misija vis dėlto yra kur kas platesnė ir profesionalų rengti jau nebereikia. Interviu dalyvių teigimu: „Man atrodo, kad šiandien muzikos mokyklos misija jau nebėra vien tik paruošti būsimus profesionalus. <...> svarbiausia – ugdyti žmogų per muziką“ (D8). Kitos mokytojos teigimu, „Muzikos mokykla jau nebėra tik būsimų profesionalų rengimo vieta. <...>. Aš matyčiau ją kaip kultūrinę ir asmeninį ugdymo erdvę“ (D6). Iš šių citatų galime matyti, jog šiandien išnyksta riba anksčiau jungianti profesinį rengimą ir asmeninį tobulėjimą. Ne visi informantai mano, jog muzikos mokykla neturi būti profesionalų kalvė: „Aš pasilieku prie senojo mąstymo, kad muzikos mokykla turi ugdyti stiprų muzikantą ir menininką, kuris ateityje kurs kultūrą. Tokia ir yra muzikos mokyklos misija – auginti profesionalų muzikantų atlikėjų“ (D3). Kita mokytoja buvo gana kategoriškos nuomonės ir teigė, jog muzikos mokykla neturėtų tarnauti visuomenei ir jos tikslas turėtų būti aukštesnių muzikinių siekių vieta gabiems: „<...> tad vis dėlto renkuosi misijos paaiškinimui tokią mintį, jog tai būtų aukštesnių materijų suvokimo žmonių ruošimo vieta. Muzikos meno neturėtų mokyti bet kas iš gatvės. Tai turėtų būti suinteresuotų žmonių mokslo vieta, o ne šiaip laiko praleidimo vieta. <...>

jei grįžti prie pačios misijos – tai ji būtų ruošti gabius, talentingus ir suinteresuotus mokinius muziko specialybei” (D9).

Muzika kaip įrankis asmenybės savybėms ugdyti

Analizuojant interviu dalyvių atsakymus iš kurių atsiranda subtema, kurioje aptariama, jog muzika yra kaip įrankis asmenybės savybėms ugdyti. Šioje subtemoje galima išskirti, jog muzikos mokymasis yra ne tik kaip techninių įgūdžių įgijimas, tačiau labiau kaip būdas išmokyti vaiką disciplinos, atsakomybės, savarankiškumo. *„Vaikas muzikos mokykloje išmoksta ne tik groti, bet ir pareigos bei disciplinos. Muzikos mokyklos misija – užauginti ne tik kūrybišką, bet ir savarankišką asmenybę“ (D5).* Kita nuomonė, jog muzikos poveikis daro didelį poveikį pačiai vaiko brandai *„Mūsų tikslas ko gero yra tas, kad mokinys, kiekvienas besimokantis muzikos, baigęs mokyklą į pasaulį išsineštų meilę muzikai ir gebėjimą girdėti šiek tiek daugiau nei kiti, kad tiesiog pamėgtų kultūrą ir ją domėtusi užaugęs. Muzikos mokyklos uždutis yra muzikos pagalba pagelbėti vaikui užaugti atsakinga, kūrybiška asmenybe“ (D10).*

Šiai kategorijai galima išskirti ir tokius tyrimo dalyvių atsakymus, kurie teigia, kad pagrindinis sėkmės rodiklis yra, jog baigęs muzikos mokyklą, žmogus galės suvokti muziką ir vertinti kultūrą kaip vertybę: *„Tikrai ne visi bus Mocartai, Bethovenai ir Čiurlioniai. Didesnis procentas mokinių mokosi dėl bendro supratimo kas yra muzika“.* Tyrimo dalyvis teigia, jog misija pasiekta, jei mokinys nueis baigęs mokyklą į bet kokią klasikinės muzikos koncertą ir susigaudys, kas vyksta scenoje *„<...> tada aš sakysiu, jog mano misija yra įvykdyta ir išugdžiau žmogų, kuris priklauso kultūringai visuomenei“ (D7).* Taip pat kitas informantas muzikos mokyklos misiją apibūdina tiesiog kaip siekį *„<...> ugdyti jų kūrybiškumą ir kultūrinį sąmoningumą” (D2),* o ne tik meistriškumą ir techniką.

Emocinis prieglobstis ir „laisvalaikio užimtumo centras“

Pagal tyrimo dalyvių atsakymus galima išskirti faktą, kad yra tendencija, kuri numato, jog muzikos mokykla tampa tik vieta vaikams saugiai praleisti laiką, kol jų tėvai dirba. *„Užimti vaikų laisvalaikį ir tuo metu kai tėvai dirba. Ir ne tai, kad nesiekus profesionalumo, vienu žodžiu – auklėjimo instancija, nieko nereikalaujanti ir vaiko laiko praleidimas“ (D4).* Kita nuomonė būtų tokia, jog muzikos mokykla turėtų būti ta vieta, kurioje vaikas gali pailsėti: *„<...> Jie paprasčiausiai yra pervargę. Tai va, turėtume būti ta vieta, kur jie nuo viso to pailsi“ (D7).*

Biurokratija

Analizuojant iš formalaus požiūrio interviu dalyvių atsakymus, buvo ir tokių kurie teigė, jog: *„Visos misijos, vizijos ir kiti tušti terminai neturi nieko bendro su tiesiogine mokyklos veikla. Tai tik tušti, Švietimo ministerijos ir miesto švietimo skyrių prašomi sakiniai, kuriuos kartą parašius ir*

niekam neperskaičius, daugiau apie juos niekada neišgirstame“ (D1). „Tas žodis misija mano nuomone toks truputį išpūstas, man asocijuojasi su ataskaitomis“ (D7).

Iš informantų atsakymų galima daryti išvadą, jog apžvelgiant muzikos mokyklos misiją, dalis pedagogų išlaiko ankstesnę poziciją, jog muzikos mokykla turi būti prestižo reikalas ir joje reikia formuoti pamatus profesionaliems muzikantams rengti, tačiau didžioji dauguma tyrimo dalyvių teigia, jog šiandien muzikos mokyklos misija – visapusiškas žmogaus ugdymas per muziką. Tyrimo dalyvių nuomone, muzikos mokykla suprantama kaip laisvalaikio užimtumo centras, kur vaikai gali pailsėti nuo bendrojo ugdymo mokyklos ir prasmingai praleisti laiką, kol tėvai darbuose. Vis gi, ne visi tyrimo dalyviai dabartinę muzikos mokyklos misiją vertina palankiai, ne jų nuomone, misija asocijuojasi labiau su biurokratiniais dalykais ir nieko bendro neturi su kasdieniu darbu.

Mokytojo vaidmens transformacija

Interviu dalyviams buvo užduotas klausimas, skatinantis pamąstyti ką jiems reiškia būti muzikos mokytoju muzikos mokykloje. Dauguma jau nemato savęs kaip tiesioginio autoriteto, o sieja savo profesiją būti mokytoju kuris turi orientuotis į psichologą ir socialinio darbuotojo vaidmenis. Temai analizuoti išskirtos trys subkategorijos: *„Mokytojas – psichologas“*, *„Globėjo ir „tėvų pakaitalo“ funkcija“*, *„Atsakomybė ir pasiaukojimas“*.

Mokytojas – psichologas

Mokytojui jau nebeužtenka būti mokytoju ir tiesiogiai perduoti savo žinias, Jo darbo misija išsiplėčia už tiesioginės pedagogo vaidmens sampratos. Būti mokytoju, tai reiškia suprasti vaiko nuotaikas, daugiau būti draugu ir motyvuoti. Kaip teigia informantai, *„Manau pirmiausiai reikia būti psichologu. Mokytojas su vaiku klasėje yra vienas prieš vieną, metai iš metų. Mokytojas mato kaip vaikas auga, kaip pradeda keistis, maištauti paauglystės laikotarpiu, sužino kaip sekasi gyvenime ir mokslo pasiekimuose, galbūt ir asmeniniame gyvenime. Mokytojas tampa tiesiog draugu. Tai muzikos mokytojas lygus psichologui“ (D7). „Ko gero mokytojas turėtų būti tas žmogus, kuris pajaučia vaiko nuotaiką, jį žinoma motyvuoja ir džiaugiasi kiekviena, kad ir maža pergalė. Juk mokytojas muzikos mokykloje pirmiausiai yra menininkas, po to psichologas ir tada ugdymo vedlys“ (D10).*

Globėjo ir „tėvų pakaitalo“ funkcija

Informantai akcentuoja, kad labai svarbu sukurti tarp mokytojo ir mokinio ryšį, ypač su tais, kurie turi *didesnių emocinių sunkumų ar yra labiau pažeidžiami, bei mokėti labiau suprasti nei mama ar tėtis. <...> mokytojas turi turėti psichologo, mamos, tėčio vaidmenį tuo pačiu atlikti, labai mažai mokytojo vaidmens turi būti“ (D4). „Kadangi vyksta individualios pamokos, tai specialybės mokytojas muzikos mokykloje neretai tampa labai artimas mokiniui, nei bendrų dalykų mokytojas. Tai savotiškai įpareigoja, nes mokytojo vaidmuo tampa ypatingai svarbus mokinio gyvenime“ (D5).*

<...> mokytojas turėtų būti autoritetas, įkvėpėjas, bet tuo pačiu ir psichologas, nes vaikai ypač po karantininio laikotarpio sugrižę, jie patiria kitokių sunkumų negu būdavo anksčiau“ (D6).

Atsakomybė ir pasiaukojimas

Subtema, kuri kalba apie atsakomybę ir pedagoginį pasiaukojimą, iš interviu dalyvių atsakymų galima matyti, jog jie tai priskirtų gyvenimo būdui, kada neskaičiuoji kontaktinių valandų, o turi išrinkti programą, galvoti, ieškoti, o tai įtakoja ir pačias mokytojo emocijas. Taip pat tyrimo dalyviai akcentuoja ir finansinius pedagogo specialybės minusus: „*<...> Ir ko gero svarbiausias dalykas, jog mokytojai čia aukojasi. Ne paslaptis, kad muzikos mokytojų atlyginimai nėra dideli, nepaisant to, kad jie po pamokų ar prieš pamokas, galiausiai savo laisvu laiku galvoja, ieško mokiniams kūrinių, kad padoriai ir kultūringai atrodytų ar pasirodytų scenoje ar atsiskaityme. Tai mokytojai tokiu atveju neskaičiuoja kiek be kontaktinių valandų praleidžia tokiose paieškose. Būti muzikos mokytoju, tai ne darbas, tai tampa gyvenimo būdu“ (D7). Kitas pašnekovas teigė: „*Tai kūrybinis darbas, bet kartu ir varginantis darbas, nes pastoviai galvoji, per kiek laiko mokinys sugebės išmokyti kūrinį, ar gerai parinkai programą, ar tą programą mokinys išpildys gerai. Darbas muzikos mokykloje mokytojui neša didesnę atsakomybę, nes pamokoje dirbi tik su vienu mokiniu, ir natūralu, kad turi parodyti didesnę rezultatą nei dirbdamas su visa klase, kaip vidurinėse mokyklose, kuomet daug lengviau galima apleisti ar tik imituoti ugdymo procesą“ (D1).**

Remiantis interviu dalyvių atsakymais šioje kategorijoje galima apibendrinti, jog muzikos mokyklos pedagogas tolsta nuo anksčiau vyravusios tendencijos, jog mokytojas turi teikti tik žinias, ir šiandien jo misija yra kur kas platesnė, kuri aprėpia holistinio ugdytojo sampratą. Darbas su mokiniu individualiai sukuria ypatingą ryšį, kuomet mokytojas natūraliai perima psichologo vaidmenį ar šeimos nario pakaitalu, kuomet kartais mokiniams būna lengviau kalbėti su svetimu žmogumi, nei su savo šeimos nariu. Tokia mokytojo transformacija įpareigoja pedagogą būti atsakingu ir pedagogiškai pasiaukoti vardan tvirto ryšio su mokiniu, kuomet neretais atvejais mokinių toks ryšys gali motyvuoti. Muzikos mokytojas šiandien yra suvokiamas kaip emocinis vedlys, kuris vardan geresnio ugdymo rezultato, pajunta mokinio emocijas, nuotaiką, motyvuoja ir sukuria gerą atmosferą ugdymo metu bei suteikia erdvę asmenybės tobulėjimui ir augimui.

Muzikos mokyklos kaita: disciplina vs lankstumas

Šiuo technologinės pažangos laikotarpiu, muzikos mokyklų sistema laviruoja tarp savo ugdymo vertybių. Tyrimo dalyviai akcentuoja perėjimą prie lanksčios institucijos, kuri būtų orientuota daugiau į mokinio poreikius, atsitraukiant nuo griežtais standartais pasižyminčios institucijos. Tokia transformacija pasireiškia per siekį, jog anksčiau pagrindinis tikslas buvo parengti profesionalus, o dabar orientuojamasi į vaiko emocinę gerovę ir prasmingą laisvalaikį. Informantai savo atsakymuose atskleidžia dviprasmi vertinimą – muzikos mokyklos pedagogai teigiamai vertina

demokratėjančia mokyklos kultūra bei artimesniu ryšiu su vaiku be priespaudos, kita vertus nuogastauja, jog to pasekoje smunka muzikinio ugdymo prestižas. Muzikos mokyklos kaitai analizuoti išskirtos keturios subkategorijos: „Mažėjantys reikalavimai ir „laisvalaikio būrelis“ statusas“, „Mokytojo ir mokinio ryšys“, „Tėvų požiūrio transformacija“, „Mokyklos vidaus kultūros transformacija“.

Mažėjantys reikalavimai ir „laisvalaikio būrelis“ statusas

Analizuojant prestižinio lygio smukimą galima iš tyrimo dalyvių atsakymų matyti, jog mokykla nebėra laikoma rimta institucija: „Anksčiau buvo aukštas lygis muzikos mokyklose, o dabar mes pasidavėme vaikui, jo teisėm, tėvų įtakai, kad tik neapkrauti vaiko. <...> Tam, kad tiesiog pasakyti kokie šaunūs mes tėvai, štai vaiko ugdymu rūpinamės. O ką jis ten išmoks, ne tai svarbu“ (D3). Kaip teigė ne vieną dešimtmetį muzikos mokykloje dirbanti mokytoja, palygino savo laiką, kuomet mokėsi ir dabarties mokymosi laiką: „Anksčiau grodavom pirmus metus – valandą, antrus – dvi, trečius jau ženkliai daugiau ir t.t. Buvo iš viso septynios klasės, bet mes labai daug grojome įdėdami daug pastangų, reikėjo atidirbinėti. <...> Dabar kas pasikeitė: vaikai namie labai mažai groja, dauguma vaikų namie negroja, o groja per pamoką ir visas tas darbas pamokoje. Man dabar pasitaiko tokie mokiniai, kurie pasako, aš šiandien pagrojau vieną kartą ir užtenka to vieno karto, daugiau negrosiu. <...> Dabar jau nebežiūri niekas subtilumo, duok Dieve, kad išgrotų tekstą“ (D4). Interviu dalyviai jaučia nostalgiją anksčiau vyravusiai profesionaliai ugdymo tvarkai: „Anksčiau mokyklos buvo orientuotos į akademinį parengimą ir aukštus standartus, ateidavo vaikai mokytis suinteresuoti ir žinantys, jog muzikos mokykla yra lygiavertė bendrajam ugdymui mokykla. Ir anksčiau buvo tiesiog „vau“, kad tu lankai dvi mokyklas, tai yra kita kategorija ir tai nėra tiesiog būrelis. Bet deja, šiomis dienomis, nebelieka tų aukštų standartų, keičiasi tėvų karta, jie jau augę kitaip, jie kitokių pažiūrų ir kitų vertybių“ (D6).

Mokytojo ir mokinio ryšys

Kalbinti interviu dalyviai akcentuoja šių dienų mokytojo ir mokinio ryšį, jog jis stipriai skiriasi nuo to santykio, kuris būdavo anuomet. Šiandieninis mokytojo ir mokinio ryšys yra apipintas draugiškumu ir be baimės bendrauti. „Žinokit, viskas dabar yra aukštylų kojom, nors kartais atrodo, kad tie patys pianinai stovi net tose pačiose vietoje kaip ir anksčiau, bet ta geležinė disciplina su kuria mes ko gero visi muzikantai užaugome išnyko. Mokytojas buvo autoritetas, o mokinys nuolankiai vykdė nurodymus be jokių atsikalbinėjimų. <...> Šiandien mes labiau draugai, viena komanda dėl to paties tikslo. Bandome labiau susikalbėti ir suprasti kokia vaiko savijauta tą pamokos dieną“ (D7); „Jaučiasi, kad anksčiau buvo daugiau griežtumo, mažiau diskusijų. Dabar vaikai drąsesni, jie nori suprasti, kodėl kažką daro“ (D8). Tyrimo dalyvis kalba apie žmogiškumą, kurio šiai dienai yra daugiau nei anksčiau: „Muzikos mokyklos tapo žmogiškesnės kiekvienam. Anuomet

mokykla buvo griežtos disciplinos buveinė, akademinė, pilna baimės suklysti. Šiandien kur kas labiau kreipiame dėmesį į vaiko emociją ir asmeninius poreikius. Dabar gal labiau mokytojai tampa draugais“ (D10).

Iš tyrimų atsakymų galima matyti, jog mokytojai palankiai vertina tą draugišką ir žmogišką mokytojo ir mokinio šiandien kuriamą ryšį. Gal todėl kai kuriems yra lengviau mokytis muzikuoti, nei anksčiau, nors mokytojams tenka nusileisti ir šiek tiek primiršti tą griežtesnę discipliną, su kuria jie užaugo.

Tėvų požiūrio transformacija

Dauguma tyrimo dalyvių pabrėžia tėvų požiūrio transformaciją, kuri tapo labiau vartotojišką muzikos mokslų atžvilgiu, kas žinoma įtakoja ir autoriteto krizę. Tyrimo dalyvis akcentuoja, jog *„Tėvų požiūris labiau tapo vartotojiškas. Jie tiesiog nori greitų rezultatų, matomo progreso, koncertų <...>. Rezultato nori, o darbo neįdeda“ (D6).* Kitas dalyvis palygina kokie tėvai buvo anksčiau ir kokie dabar: *„Seniau tėvai atvesdavo vaiką į muzikos mokyklą, atiduodavo mokytojui, kad darykit ką norit ir ką reikia <...>. Mokytojo žodis buvo neįkainojamas. O ne kaip dabar bėga pas direktorių su priekaištais, kad mokytojas blogas ir neteisingas. Dabar žiūrint iš tėvų pusės, tas santykis tapo sudėtingas, nes muzikos mokykla tai tiesiog paslauga, už kurią jie moka“ (D7).* Kiti tyrimo dalyviai gana skeptiškai vertina tėvus ir jų požiūrį: *„Dabar mes muzikai arba mokytojui esame pasidavę tėvams, jų norams, vaikams. Ne tarnaujam muzikai kaip dalykui, bet tarnaujam biurokratijai tiesiog išlikti savo darbo vietoje“ (D9).* Interviu dalyvis akcentuoja scenos etiką, kuria tėvai nepasižymi: *„Kas pasikeitė labiausiai gal, tai tėvų požiūris į scenos etiką. Amžinas vaikščiojimas koncertų metu, grojant atlikėjams, jau pasiektė visišką nepagarbos dugną“ (D1).* Tas pats dalyvis taip pat nurodo, jog tėvus reikia edukuoti dėl ugdymo proceso dėlto, jog jie tiesiogiai gali prisidėti dėl tinkamo rezultato: *„Tėvus irgi reikia labai edukuoti, nes ji yra mokinio motyvacinis įrankis ilgame ir nuosekliame darbe, mokantis groti bet kokių muzikos instrumentu“ (D1).*

Mokyklos vidaus kultūros transformacija

Tyrimo dalyviai pasisakė ir apie administracijos bei tarpusavio santykius kolektyve, kurių veiksniai lemia mokyklos vidaus kultūros pasikeitimus. *„Muzikos mokykloje pasikeitė daug kas: atėjo nauja, daug demokratiškesnė administracija. Pagaliau jaunesnių mokytojų nuomonė pradėjo kažką reikšti. <...> Man tik pradėjus darbą, prieš 12-13 metų, tai pamenu, kad dažniausiai bendraujant su vyresniais kolegomis buvo tik patyčios, mobingas, amžinas žeminimas. <...> Palyginus, kas vyksta dabar, tai kaip diena ir naktis“ (D1).* Kitas tyrimo dalyvis teigė, jog *„Šiandien vadovas, ir apskritai visa administracija esame labiau pagalbininkai, o ne viršininkai. <...> Turime sukurti aplinką, kurioje vaikas norėtų mokytis, o mokytojas kurti“ (D10).* Dalyviai taip pat akcentuoja ir naujoves bei

naujas galimybes šiandieninėje muzikos mokyklos erdvėje „*Mokykla pradėjo dalyvauti įvairiuose ERASMUS+ ir NORDPLUS projektuose*“ (D1).

Apibendrinant tyrimo dalyvių atsakymus apie muzikos mokyklos transformaciją, galima pastebėti kelis esminius lūžius tarp senos akademinės disciplinos ir dabartinio ugdymo. Tyrimo dalyviai teigia, jog muzikos mokykla šiai diena praranda savo anksčiau egzistavusį prestižinį statusą ir tampa panaši į laisvalaikio būrelį. Mažėjantys reikalavimai iš mokinių signalizuoja apie smunkantį akademinį lygį muzikos mokyklose. Apklausti pedagogai lygio nuosmukį sieja su technologijų įtaka mokiniams ir mokinių kantrybės stoka. Tačiau tuo pačiu pabrėžia, jog teigiamai vertina griežtos priespaudos pasitraukimą iš ugdymo proceso, nes tai skatina teigiamus pokyčius emocinėje aplinkoje. Griežtą akademinę discipliną pakeitus į draugišką, žmogišką ryšį bendrai vaiko savijautai, mokymosi procesas įgavo saugesnio ir demokratiškesnio ugdymo statusą. Tačiau iš atsakymų galima daryti išvadą, jog jaučiama mokytojų autoriteto krizė, kadangi pasikeitė vartotojiškas tėvų požiūris. Muzikos mokykloje teikiamas mokslas suprantamas kaip paslauga, iš mokytojo norima greito rezultato, tačiau pastangų ir įdirbio nei tėvai, nei mokinys nenori. Muzikos mokykla nuolat svyruoja tarp tarpusavio ryšio stiprinimo ir galimybės išlaikyti akademinį meistriškumą.

Kartos iššūkiai. Greito rezultato kultūra

Interviu dalyviai akcentuoja vis didėjančią atotrūkį tarp muzikos mokymosi specifikos ir dabartinės būrelių pasiūlos vaikams ir jų gyvenimo tempo. Taip pat tyrimo dalyviams buvo užduotas klausimas su kokiais iššūkiais susiduria šiuolaikinės vaiko karto mokymosi procese. Interviu metu, dalyvių atsakymai gana aiškiai susistygavo į kelis punktus, kuriuos galima išskirti trimis subtemomis „*Kantrybės stoka ir skubėjimas*“, „*Konkurencija su technologijomis*“, „*Mokinių užimtumas ir savarankiško darbo krizė*“.

Kantrybės stoka ir skubėjimas

Šiandieniniai vaikai nepasižymi kantrybe ir nuolatinio mokymosi procesu: „*Mokiniai pripratę prie greito rezultato ir neretai yra iššūkis vaikui perteikti, kad muzikoje rezultatas yra pasiekiamas tik sistemingu mokymusi*“ (D5); „*Didžiausias iššūkis – greito rezultato kultūra. Jiems yra labai sunku priimti, kad pažanga muzikos yra lėta, reikalaujanti daug kartojimo. Labai sunku pamokų metu ypač su mažesniais, išlaikyti motyvaciją, jų norą mokytis, nes kiekvienas nepasisekimas, klaida, pataisymas juos demotyvuoja <...>*“ (D6). Tyrimo dalyviai laikosi tvirtos nuomonės, jog vaikams yra sudėtinga siekti rezultato: „*Didžiausias iššūkis – rezultatas muzikoje ateina lėtai. Vaikams sunku išbūti procese*“ (D8); „*Muzika yra lėtas menas, nuolatinio kartojimo, o dabar vaikai viską nori gauti greitai, vieno mygtuko paspaudimu. Tai kantrybė būna ribota. Iššūkis kyla tuomet, kada monotonišką darbą reikia paversti prasmingu.*“ (D10). Tyrimo dalyviai paklausti su kokiais iššūkiais susiduria teigė, jog ko gero didžiausias sunkumas yra kova su mokinio apatija: ir netgi kova

su tėvų nesuvokimu, jog reikia dirbti „*Neveikia nei saldinių siūlymas už išmoktą kažkokią dalį kūrinio, nei kiti įtikinėjimai, nei grasinimai paskusti tėvams. Labiausiai veikia, jei su tėvais yra sutariamas priemonių planas <...>. Bet pagrindu – tai apatija ir tėvų nesuvokimas, ir jų noras dar paaiškinti, kaip reikia dirbti*” (D1).

Konkurencija su technologijomis

Šiais laikais, nei viena diena nepraeina be telefono, be kompiuterio ir skaitmeninių technologijų. Tai opus klausimas kiekvienoje mokykloje. Be jokios abejonės, telefonai, kompiuteriniai žaidimai mažina vaikų gebėjimą susikonsultuoti ir norą dėti pastangas. Kokią žalą technologijos daro muzikos ugdyme, savo atsakymuose mini keli dalyviai: „*Visi tingi mokytis, nori rezultato greitai, kad tik greičiau būtų laisvas nuo muzikos, nuo pamokų, kad greičiau būtų galima pasiimti telefoną į rankas ir pažaišt žaidimą. Tiesiog nėra intereso mokytis*“ (D9); „*Pažiūrėkit, koks yra jų gyvenimo lėkimas: mokykla, įvairūs būreliai, tėvų spaudimas ir lūkesčiai, telefonai, žaidimai, kompiuteriai, visko labai daug*“ (D7). Kitas tyrimo dalyvis netgi mano, jog visos kitos veiklos, kurių veikla nesusijusi su technologijomis, jaučiama konkurencija: „*Ir šalia gal, stipri konkurencija su technologijomis. Labai sunku vaikus sudominti, sumotyvuoti, dabar kai jie turi viską, jų tiesiog nebedomina*“ (D6). Žinoma, buvo ir tokios nuomonės, kur buvo teigiama, jog mokytojo visas išsradinumas pasireikšti, kaip tą vaiką nutolinti nuo technologijų ir sudominti: „*Telefonas neišmokys groti, DI neišmokys groti. <...> Vat čia yra inovacija – kaip priversti nusenusių mokytojų truputį daugiau dėmesio skirti jau visai kitos kartos mokiniams prisitaikyti prie jų gyvenimo realijų*“ (D1).

Mokinių užimtumas ir savarankiško darbo krizė

Ši subtema atskleidžia, jog mokinio dienotvarkėje gausu veiklų, papildomo užimtumo, todėl muzikos mokymuisi nebelieka nei noro, nei laiko, nei energijos. Mokiniai nebedirba namuose, o muzikos mokyklos instituciją suvokia kaip erdvę pailsėti nuo kitų veiklų, kurioje grojama tik pamokos metu, prižiūrint mokytojų. „*Meninis lygis auga tik tuomet, kada mokinyi dirba namuose. Dažnai galvojama, kad pavyks išmokti muzikuoti tik lankant pamokas. Ne*“ (D3). „*Aš vaikus jau psichologiškai paruošiu, kad jiems ta valanda jau skirta, nes jūs negrojot namie, o grojam čia*” (D4). „*Iššūkių kelia didelis vaikų užimtumas – daugelis jų lanko įvairias veiklas, todėl muzikos mokymuisi skiriama mažiau laiko*” (D2). Kitas dalyvis mano, jog mokinyi tiesiog ateina ne muzikos išmokimo lūkesčio vedinas: „*Ateina mokinyi su skirtingais lūkesčiais, muziką jie suvokia kaip papildomą veiklą. <...> Tiesiog tai yra kaip laiko praleidimas*“ (D6). Buvo ir tokia nuomonė, jog vaikai vis dėlto yra gabūs, nes kūrinį išmoksta tik pamokoje: „*Bet ant kiek jie visi esą gabūs, dėl to, kad grojant 15 minučių į savaitę vieną kūrinį, jie vis dėlto pusmečio gale išmoksta ir atsiskaito, ir dar padoriam pažymiui, 9, 8, ir net gi jei išgroja viską iki galo, tai mokytojas parašo ir 10, pridėdami plusą už tai, kad vaikas lanko ir per pamoką dirba*“ (D4).

Apibendrinus šiuolaikinio mokinio santykį su muzikos ugdymu, pasireiškia vis didėjančio užimtumo ir savarankiško darbo nykimo problema. Informantai pastebėjo, jog dabar vaikai į mokyklas ateina fiziškai pervargę nuo kitų papildomų veiklų. To pasekoje muzikos mokykla jiems tampa tik kaip poilsio vieta nuo kitų veiklų. Toks laiko ir energijos trūkumas tiesiogiai daro įtaką saviruošai. Pedagogai teigia, jog mokiniai nebedirba namuose, o mokosi tik pamokos metu. Tokia esama situacija keičia pačios muzikos mokyklos suvokimą, kuomet muzika jau nėra traktuojama kaip rimtas, sistemingas mokslas, o tarp gausybės veiklų tampa tik dar viena veikla ar laiko praleidimo būdu. Toks požiūris, anot informantų daro neigiamą įtaką menininam ugdymo lygiui.

Ugdymo programa: lankstumas ir inovacijos

Muzikos mokykla kasdien susiduria su mokinių skirtingais gebėjimais ir poreikiais. Interviu dalyvių įžvalgos atskleidžia, jog ugdymo programų lankstumas yra būtinybė, kuri skatina mokinio motyvaciją muzikos dalykui. Šioje temoje detalizuojama, kaip pedagogai priversti šiandien laviruoti tarp individualizuoto požiūrio į kiekvieną ir akademinio muzikinio išsilavinimo siekio. Tyrimo dalyvių atsakymai atskleidžia dvejopą požiūrį: iš vienos pusės, lankstumas tai kelias į vaiko sėkmę, antra – baimė, jog mokslas taps per lengvas ir suprastės jo kokybės užtikrintumas. Tema išsiskirsto į tris subtemas „*Individualizavimas per repertuarą*“, „*Ugdymo pritaikymas specialiųjų poreikių vaikams*“, „*Technologinė ir metodinė pažanga ugdyme*“.

Individualizavimas per repertuarą

Dauguma tyrimo dalyvių teigia, kad programa turi „tarnauti vaikui“, o ne atvirkščiai. Ugdymo programos lankstumas tai yra galimybė parinkti mokiniui emociškai artimą repertuarą, kurį atlikdamas jis jaustųsi gerai, stabiliai ir leistų vaikui patirti sėkmę, nepaisant to, jog jis neatlieka sudėtingiausių klasikinių kūrinių, kas būdavo reikalaujama anksčiau. „*Manau, kad ugdymo programų lankstumas yra labai svarbus, nes mokiniai turi skirtingus gebėjimus, svajones, tikslus ir mokymosi tempą*” (D2); „*Dabar mokytojai turbūt stengiasi labiau nei mokiniai, programos tikrai yra parinktos ir kiekvienam vaikui stengiasi palengvinti, jei yra didesnis poreikis, tai pasiūlyti dar vieną kūrinį, jei vaikas nori, spėja. Dabar tikrai yra į kiekvieną atsižvelgiama. <...> Anksčiau buvo ką paduoda tą ir grojam. Dabar galima labai su vaiku tiesiog per pamoką rinktis kūrinį, ką jam patiktų groti*” (D4). Labai pozityviai kai kurie informantai vertina programų lankstumą ir įžvelgia teigiamą pusę pačių programų lengvinimui: „*Šiai dienai aš visada sakau mokytojams – žiūrėkite į vaiką. Jei matote, kad vaikas gabus, bet nesiseka sausi etiudai ar pjesės, kam jį kankinti ir atimti norą groti? Bandom tas programas kiek įmanoma lankstyti ir parenkam mokiniui jam emociškai artimesnį repertuarą, o tam, kuris nori siekti aukštumų ir galbūt galvoja apie tolimesnį muzikinį kelią – užkeliam kartelę iki aukštumų. Manau svarbiausia, kad mokinyš jaustųsi gerai, pasitikėtų savimi ir tikėtųsi iš savęs sėkmingo pasirodymo, net jei groja ne Bacho tokatą, o tiesiog paprastą kūrinėlį, bet jam tai be galo*

svarbu” (D7). Išsamūs informantų atsakymai leidžia analizuoti, koks privalumas ugdymo procese programų lankstumas. „Lankstumas šiandien yra neatsiejama ugdymo dalis. Ne visi vaikai yra vienodi, vieni turi talentą, kiti ne, kitiems daugiau reikia laiko kažką išmokyti, kiti ateina į mokyklą svajodami apie didžiąją sceną. Aš kaip pavaduotoja, dažnai drąsinu pedagogus nebijoti lanksčiai žiūrėti į vaiką ir kartais leisti sau nukrypti nuo tų standartų vardan vaiko emocinės būsenos. Stengiuosi tikėti, jog programa turi tarnauti vaikui, o ne atvirkščiai“ (D10).

Ugdymo pritaikymas specialiujų poreikių vaikams

Analizuojant programos poreikio pritaikymą individualiai, informantai pastebi didėjančių vaikų su raidos, elgsenos ar mokymosi sutrikimais skaičių. Programų lankstumą tokiu atveju privaloma taikyti, sudarant tinkamas sąlygas mokytis. Lankstumas pasireiškia per tam tikras nuolaikas, tokias kaip leidimą groti iš natų ar tiesiog individualų mokymosi tempą. Kaip teigia informantas „Jei vaikas yra silpnesnių protinių gebėjimų ar su kažkokia elgsenos negalia, o tokių tikrai nemaža dalis, tai leidžiama groti kūrinius iš natų, bet aišku su apribojimais, kad už tai gaus 2 balais mažesnę pažymį“ (D1). Ne vienas tyrimo dalyvis pastebi, jog daugėja mokinių su tam tikrais sutrikimais: „Kadangi pastaruoju metu yra padaugėję vaikų su elgsenos sutrikimais, o mokytojas apie tai tik numano, nes gydytojo išrašo nėra, reikėtų surasti būdų, kaip ugdymo programas būtų galima individualizuoti“ (D5); „Kai vaikui sekasi, užduotys nors ir paprastos yra įveikiamos, tuomet atsiranda motyvacija mokytis muzikuoti“ (D10); „Ugdymo programos labai individualizuotos ir tikrai yra maksimaliai prisitaikoma prie įvairių gebėjimų mokinių poreikių tenkinimo“ (D3).

Lankstumo ribos

Iš tyrimo dalyvių atsakymų galima matyti, jog didžiajai daliai lankstumas vertinamas teigiamas, tačiau pedagogai baiminasi, jog per tą lankstumą ir poreikį ugdymo procesą pritaikyti pagal mokinių poreikius, gali kilti pavojus „parsiduoti lengvumui“, ko pasekoje galimas muzikinio dalyko nuvertėjimas. Pabrėžiama, jog muzikos mokykla yra formaliojo švietimo dalis, todėl negalima visiškai atsisakyti pagrindo: „<...> nes vis dėlto muzikos mokyklos nėra kažkoks neformaliojo ugdymo būrelis. Mes esame formalųjį švietimą papildančios ugdymo įstaigos. Nuo 2026 metų, baigiant dvyliką klasių, į brandos atestatą bus taip pat įrašoma ir muzikos mokyklos baigimo programa, išklausyti dalykai, valandų skaičius. Tad ir programos, palyginus, turi atspindėti tam tikrą turinį“ (D1). Tiesa, buvo ir tokia nuomonė, kuri ne visiškai palaiko programų lankstumą: „<...> aš laikauosi tos nuomonės, jog negalime parsiduoti lengvumui. Jei muzikos mokykla remiasi klasikiniiais standartais, tada turi būti mokoma klasikinės muzikos arba bent jau supažindinama, kad vaikas baigęs mokyklą žinotų kas yra Mocartas, kas Bachas ar Bethovenas. Turint pagrindus, visada bus galima nueiti lengviausiu keliu. Nereikia nuo pat mažens mokytis to, kas jiems kels tik smagumą ir gros kūrinius iš youtube kanalo. Na ne, jei atėjai į mokyklą, tai ir mokykis muzikos pagrindų, o ne

mokykis daryti šou“ (D9); „Lankstumas yra būtinas, tačiau jis turi turėti ribas. Manau, kad jei muzikos mokyklos nori išsaugoti vertybes, kokybę, tai negalima atsisakyti akademinių pagrindų, nes labai nukenčia kokybė. <...> svarbu tą ugdymą išsaugoti pritaikant prie dabartinės kartos, bet išsaugojant kokybę ir netgi ją keliant“ (D6).

Technologinė ir metodinė pažanga ugdyme

Kūrybiški metodai padedantys sudominti naująją kartą, inovacijos, kurios šiandieninėje muzikos mokykloje tampa neatsiejama ugdymo proceso dalis. Išmaniosios lentos, programėlės, interneto kanalai – skaitmenizacija, leidžianti žaismingai pateikti teorinių dalykų medžiagą. Teoriniai dalykai nuo seno laikytini nuobodžiomis disciplinomis, tad tenka svarbu šioje vietoje prisitaikyti prie mokinio realybės ir pateikti medžiagą jam lengviau suprantamu būdu. *„Turbūt didžiausia inovacija yra muzikos teorijos pamokose medžiagą pateikti per išmaniąsias lentas. <...> pradėjome nuo neįdomiausių ir nuobodžiausių dalykų – solfedžio ir muzikos istorijos, į kuriuos vaikai ne itin noriai eina. Kol kas atsiliepimai geri“ (D7); „Kas liečia technologijas, tai naudojam programėles, žaidimus natų pažinimui, įvairūs motyvaciniai lipdukai. Naudoju emocijų korteles. Vaikams sunku suvokti ir apibūdinti kūrinį<...>“ (D6); <...> čia naudoju skaitmenizaciją - pamokų medžiagą pateikiu išmanių ekranų pagalba, kuriu viktorinas programėlėse, viktorinas kuria ir mokiniai. <...> taip pat naudoju stalo žaidimus“ (D9). Kai kurie mokytojai net darbui namuose mokiniams pasitelkia technologijas: „Akompanimentui naudoju skatimeninį garso įrašą, taip sudarydamas galimybę mokiniui groti namie“ (D5). Kiti dalyviai mini inovacijas per projektus arba teminius koncertus: „Mokykla pradėjo dalyvauti įvairiuose ERASMUS+ ir NORDPLUS projektuose. <...> vienintelė inovacija – tai mokytojų emocinio intelekto ir psichologinio prisitaikymo prie mokinio gebėjimų stiprinimas per specializuotus seminarus. Vat čia yra inovacija, kaip priversti nusenusių mokytojų, kuris nieko nenori daryti, truputį daugiau dėmesio skirti jau visai kitos kartos mokiniams, prisitaikyti prie jų gyvenimo realijų, taip randant glaudesnę ryšį su mokiniu.“ (D1); „Pagyvinam koncertus, tuos tradicinius koncertus įvesdami kokią nors temą, pvz. gyvūnų tema, tada vaikai apsirengia gyvūnais ir groja atitinkamą kūrinį“ (D10).*

Taip pat tyrimo dalyviai išskiria ne tik technologines inovacijas muzikiniame ugdyme. Mokytojai ieško metodinių priemonių, kuriomis „žaidžiant“ skatina mokinio motyvaciją mokytis. *„Mano vienintelė motyvacija jaunesniems mokiniams – tai papirkinėjimas saldainiais ir apsilankymu Hesburger. O vyresnius – kūriniais, kurie jiems patinka. Kažkokių inovacijų muzikos ugdyme labai neįdiegsi. Reikia atsisėsti prie instrumento ir neismaivant groti. Tiek tos inovacijos“ (D1);*

Apibendrinant programų lankstumo temą, galima išskirti nuostatą, jog šiuolaikinė muzikos mokykla norom nenorom turi orientuotis į mokinio emociją, individualumą ir sėkmę, neįsikimbant į standartus. Iš tyrimo atsakymų matoma, kad programa turi tarnauti vaikui, todėl pagal mokinio

gebėjimus parinkta programa gali tapti pagrindiniu motyvacijos įrankiu, kurio dėka mokinys pajus muzikavimo džiaugsmą, nepriklausomai nuo to, kokio sudėtingumo kūrinį jis gros. Lankstumo procesą taip pat stiprina į ugdymo procesą diegiamos inovacijos. Pamokose vis dažniau naudojamos išmanūs ekranai – lentos, muzikinės programėlės, skaitmeniniai žaidimai, kurie teorines žinias paverčia dar patrauklesnėmis. Lankstumas be jokios abejonės gali tapti kritiškai svarbus, atsirandant vis daugiau mokinių, turinčių specialiųjų poreikių arba elgesio sutrikimų. Kartu tyrimo dalyviai nubrėžia ribą, kad lankstumas neturėtų būti vien nuolaidžiavimas, kuris nuvertintų pačią muzikos mokyklą kaip formaliojo švietimo įstaigą. Mokytojų bendroje nuomonėje atsiranda sutarimas, kuris deklaruoja, kad būtina išsaugoti akademinis bei klasikinis muzikos pagrindus, siekiant užtikrinti, kad muzikos mokykla netaps pramoginis užsiėmimas, o išliks kultūrinio išsilavinimo institucija.

Meninio lygio išlaikymas: individualūs poreikiai ir akademiniai standartai

Beveik visi kalbinti tyrimo dalyviai teigė, jog meninį lygį lengviau išlaikyti tuomet, kada mokinys yra sudomintas tuo ką daro. Todėl šiai temai galima išskirti tris subtemas, kurios atskleidžia temos esmę: „*Repertuaras, kolektyvinis muzikavimas = motyvacija*“, „*Ugdymo diferencijavimas*“, „*Kokybiškas meninis lygis*“.

Repertuaras, kolektyvinis muzikavimas = motyvacija

Pedagogams tinkamos motyvacijos esmė yra repertuaras į kurį turėtų būti įtrauki populiarūs kūriniai žanrai, tokie kaip džiazas, populiariosios muzikos. Jie suteiktų mokiniams tobulėti greičiau, kaip jie ir patys to norėtų, nepaisant, jog muzika reikalauja ilgo ir kruopštaus įdirbio. „*Tiesiog duoti jiems groti tuos kūrinius, kurie jiems labiau patinka – jazz tipo kūrinius. Mokinys, grodamas kūrinį, kuris jam patinka, jį išmoka dešimt kartų greičiau ir lengviau*“ (D1); „*Reikia rasti tą kabliuką, kuris juos užkabintų. <...> Dažnu atveju vaikas neturi motyvacijos ne todėl, kad jam muzika išvis kaip dalykas nepatinka, tačiau jam būna nuobodu groti tai kas svetima ir neįdomu*“ (D7).

Mokytojai savo atsakymuose kaip mokykloje išlaikyti meninį lygį teigė, jog ne tik solinis pasirodymas grojant mėgstamus kūrinius gali skatinti vaiko motyvaciją mokytis, tačiau ir darbas grupėse jiems suteikia ne ką mažesnę malonumą ir pasitikėjimo savimi jausmą. „*Man asmeniškai pavyksta per grupinį, orkestrinį muzikavimą. Mokiniai grodami kolektyve pasiekia geresnių rezultatų nei grodami vieni*“ (D5); „*Būtent kolektyvas padeda „pakelti“ vienas kitą. Stiprūs mokiniai tempia kitus, o visi kartu kuria bendrą skambesį. Svarbu, kad kiekvienas jaustųsi reikalingas*“ (D8).

Ugdymo diferencijavimas

Siekiant, kad nemotyvuoti vaikai nekliudytų mokytis gabiems vaikams, siekiant, jog kiekvienas vaikas galėtų muzikoje tobulėti pagal savo galimybes, interviu dalyviai siūlo skirstyti mokinius į atskiras programas. „*Išlaikymui meninio lygio yra pačios mokyklos vertybių apibrėžimas,*

pačio požiūrio ir ugdymo diferencijavimas. Yra dabar ir saviraiškos programos rengiamos“ (D6); „Tokiems mokiniams priskirčiau atskirą profilį. Jie turėtų lankyti pamokas atskirai, kad netemptų gabių vaikų žemyn“ (D9).

Kokybiškas meninis lygis

Analizuojant informantų atsakymus dėl to, kad meninis lygis pradedamas suvokti ne tik kaip sudėtingų kūrinių atlikimas, tačiau rezultate atsakymai pateikia įdomius faktus, jog meninis lygis suvokiamas kaip pagarba pačiam procesui, estetiniam skoniui, sceninei kultūrai ir maksimaliai kokybiškam kūrinio išpildymui. *„Yra visiškai nesvarbu, kokio sudėtingumo kūrinys bus grojamas, vaikas tą kūrinį turi pagroti maksimaliai kokybiškai pagal savo galimybes. <...> Meninis lygis bus išlaikomas tuomet, kai vaikas žinos kaip elgtis scenoje <...> tai tiesiog yra pagarba ta, ką darai“ (D10); „Meninis lygis matuojamas ne tik taurėmis ar apdovanojimais, bet ir tuo, kaip vaikas žiūri į muzikos mokyklą, į savo pasirinktą instrumentą“ (D7).* Tačiau ne visi atsakymai verčia teigiamai galvoti apie meninio lygio pasiekimą su visais vaikais: *„Su vaikais kurie nenori groti, nieko nenori, meninio lygio niekaip nepasieksi. Nepriversi ir lygio nepakelsi. Turi būti nors kiek iš savęs motyvuotas“ (D4).*

Apibendrinant meninio lygio išlaikymo metodus, pastebimas pedagogų siekis atskirti ugdymą ir taikyti lankstų repertuarą kaip esminį motyvacijos įrankį. Tyrimo dalyvių atsakymai parodo, kad dirbant su nemotyvuotais ar mažiau motyvuotais vaikais, meninis lygis turėtų būti matuojamas atlikimo kokybe, pagarba muzikai, o ne kūrinių sudėtingumu, kurių ne visada pavyksta pagroti. Grupinis/kolektyvinis muzikavimas esti kaip gana efektyvi priemonė tiems mokiniams, kuriems reikia pasitempti šalia kitų, stipresnių mokinių. Vis dėlto pedagogų bendruomenėje vyrauja nuomonė, jog galutinis meninis rezultatas yra neatsiejamas nuo mokinio saviruošos namuose, vidinės motyvacijos, kurios nebuvimo dėka net ir geriausi pedagoginiai metodai yra visiškai neveiksnūs.

Vadovo vaidmuo: nuo administratoriaus iki lyderio

Muzikos mokyklos vadovo vaidmuo šių dienų kontekste, tyrimo dalyvių nuomone nėra susijęs vien tik su administracinėmis funkcijomis. Vaidmens sampratą apima lyderystė, bendruomenės telkimas, praktinė pagalba ir vertybių išlaikymas ugdymo įstaigoje bei požiūryje. Tyrimo dalyvių atsakymai pabrėžia, jog vadovas turi tapti „skydu“, kuris saugo pedagogus, įstaigos darbuotojus nuo per didelės biurokratinės naštos, spaudimo. Taip pat vadovas turėtų būti pokyčių iniciatorius, kuris organizuoja ir keičia institucinės kultūros nusistovėjusias tvarkas į naujas, pritaikymas šių dienų ugdymo procesui. Temoje bus analizuojama, kaip vadovas suranda balansą tarp kelių vaidmenų, kuriuos jis turi atlikti: diplomato vaidmenį, viziją turinčio vadovo vaidmenį, inovatyvaus stratego vaidmenį, galų gale ūkio dalies vadovo vaidmenį, išlaikant kūrybišką bendradarbiavimą tarp pedagogų, mokinių ir jų tėvų. Galima teigti, jog ši tema atspindi lūžį

vadovavimo kultūroje, kuomet vadovo vaidmuo jau nėra vien tik įsakymų leidimas. Tema pasiskirsto į tris „*Permainos ir kompromisai*“, „*Strateginė lyderystė*“, „*Ūkinė ir organizacinė*“ subtemas.

Permainos ir kompromisai

Tyrimo dalyviai vadovą mato kaip asmenį, kuris atsakingas už neigiamos aplinkos naikinimą ir cinizmu grįstą bendravimo modelių keitimą moderniais. „*Vadovas turi kurti demokratišką darbo aplinką, kurioje vyresnio amžiaus mokytojams akcentuotų, kad tarybinio laikotarpio bendravimo kultūra su jaunesniais mokytojais – nepriimtina. Kad visi kolegos yra lygūs vieni prieš kitus*“ (D1); „*<...> daugiau organizaciniai dalykai, žinoma palaikyti ir išlaikyti gerą atmosferą mokykloje, santykiai tarp mokytojų*“ (D4). Analizuojant tyrimo dalyvių atsakymus galima teigti, jog viena svarbiausių mokyklos vadovo funkcijų yra apsaugoti pedagogus nuo biurokratijos ir netinkamo tėvų spaudimo. Tokia apsauga skirta tam, jog mokytojai galėtų susikonsultuoti į tiesioginį darbą su vaikais: „*Mano svarbiausias darbas – apsaugoti mokytojus nuo popierių ir biurokratizmo, kad mokytojų pagrindinis darbas būtų darbas su vaikais. Kartais tenka būti taikos balandžiu tarp mokytojų, tėvų*“ (D7); Vadovas pirmiausiai turėtų palaikyti savo darbuotojus ir per daug nenuolaidžiauti tėvams. „*<...> vadovas tai pagrindinis jungiamasis dėmuo tarp mokytojų ir gaunančiųjų paslaugą*“ (D9); „*Esame labiau pagalbininkai, o ne viršininkai. <...> Turime suderinti tėvų lūkesčius, mokytojų, mokinių ir žinoma, mums iš viršaus nuleidžiamos švietimo reikalavimus*“ (D10). Vienas tyrimo dalyvis turėjo gana griežtą nuomonę dėl vadovo vaidmens: „*Įtikinti visus nusenčius mokytojus, kad cinizmui darbo aplinkoje nėra vietos. Įtikinti visus nusenčius mokytojus, kad keistis nėra per vėlu, kad reikia suprasti šiandieninės kartos mokinius, kad nereikia psichologiškai luošinti mokinio dėl kelių teisingai nesugrotų natų. Vadovas turi kurti demokratišką darbo aplinką, kurioje vyresnio amžiaus mokytojams akcentuotų, kad tarybinio laikotarpio bendravimo kultūra su jaunesniais mokytojais – nepriimtina*“ (D1).

Strateginė lyderystė

Tyrimo dalyvių atsakymais remiantis, galima teigti, jog vadovas turi būti lyderis, kuris geba tradicijų išsaugojimą suderinti su inovacijomis, tačiau tuo pačiu metu laikytis aiškos mokyklos vizijos krypties: „*Mokyklos vadovas turėtų būti lyderis turintis aiškią mokyklos viziją ir visą komandą vedantis tos vizijos įgyvendinimo keliu*“ (D5); „*Lyderis, kuris galėtų balansuoti tarp tradicijų ir inovacijų, turėtų būti mokytojų didžiausias palaikytojas, formuojantis mokyklos viziją*“ (D6); „*Jo vaidmuo yra išlaikyti menines tradicijas, skatinant modernius ugdymo metodus ir stiprinant mokyklos bendruomenę*“ (D2).

Informantų atsakymai atskleidė, jog tiek vadovai, tiek mokytojai, vadovo vaidmenį muzikos mokykloje sieja su gebėjimu derinti tradicijas ir inovacijas bei matyti ir gebėti išlaikyti mokyklos viziją ir siekius. Tiek mokytojai, tiek vadovai mano, jog mokyklos lyderis turi palaikyti savo komandą

(pedagogus), stiprinti bendradarbiavimą su visais ir labiau būti ne vadovu, kaip viršenybe, o bendrakeleiviu dėl tvirtos ir profesionalios muzikos mokyklos veiklos vystymosi.

Ūkinė ir organizacinė atsakomybė

Žinoma, jog „ant vadovo“ pečių užgula ne tik strateginiai planai, ataskaitų rengimas, finansų analizavimas ir metinių veiklų analizė, tačiau ir ūkio dalies atsakomybė, kuri yra neatsiejama mokyklos tiesioginio egzistavimo atsakomybė. Be pedagoginės lyderystės, mokyklos vadovui tenka rūpintis ir praktiniais dalykais, tokiais kaip instrumentų pirkimas, atnaujinimas, pastatų priežiūra, mokyklinių reikmenų pirkimai. *„Šiandien mokyklos direktorius dažnai tampa visų galų meistras. Jaučiuosi kaip hibridas tarp diplomato <...> vadybininku ir net ūkvedžiu ar santechniku. <...> rūpintis, kad nebėgtų stogas, pasirūpinti vandens, šilumos mazgais, kad nebėgtų stogas, kad būtų kuo daugiau naujų instrumentų“* (D7); *„Jis turėtų organizuoti ir sudaryti palankias sąlygas dirbti mokytojai, įskaitant šiuolaikinės aparatūros, instrumentų pasirūpinimu“* (D4).

Apibendrinant muzikos mokyklos vadovo vaidmenį, galima pamatyti pokytį nuo administracinio valdymo prie vertybėmis grįstos lyderystės. Tyrimo dalyviai išskiria, jog vadovas pirmiausiai turėtų būti bendruomenės telkėjas, kurio pagrindinė užduotis būtų demokratiška aplinka išgyvendinant pasenusius hierarchinius bendravimo modelius. Kita vertus, vadovo vaidmuo taip pat apibūdinamas kaip „visų galų meistro“, kuris ir formuoja mokyklos viziją, ir rūpinasi materialiniais dalykais, ir kasdienine darbo atmosfera, kurios gerovė padeda užtikrinti mokytojams kūrybinę laisvę.

Muzikos mokyklų sistemos pertvarka

Informantai baigiamojoje tyrimo interviu dalyje gana kritiškai vertina dabartinę Lietuvos muzikos mokyklų sistemą ir nurodo pagrindines gaires, kuriomis vadovautųsi keičiant mokyklų sistemą. Tyrimo dalyvių nuomonės nusako poreikį pereiti nuo biurokratinės kontrolės, kuri vyravo anksčiau prie betarpiško pasitikėjimo pedagogais ir kūrybinės laisvės. Dalyje analizuojami pasiūlymai, kurie apima ne tik ugdymo turinį ar vertinimo sistemą, tačiau ir institucinės kultūros klausimus. Tema suskirstyta į keturias subkategorijas *„Ugdymo ir vertinimo sistemos pokyčiai“*, *„Biurokratijos mažinimas ir pasitikėjimas mokytojais“*, *„Personalo ir darbo sąlygų gerinimas“*, *„Sisteminės pokyčių galimybės“*.

Ugdymo ir vertinimo sistemos pokyčiai

Informantai siūlo atsisakyti vis dar griežtų programų rėmų ir balinio vertinimo sistemos, kuri neleidžia tinkamai orientuotis į vaiko pažangą bei patį muzikavimo džiaugsmą. *„Dar labiau keisčiau ugdymo programų lankstumą ir nuimčiau balinį mokinių grojimo vertinimą“* (D2); *„Gal labiausiai norėtųsi daugiau laisvės – kad galėtume labiau prisitaikyti prie konkretaus vaiko <...>*

daugiau dėmesio pačiam muzikavimo džiaugsmui, ne tik rezultatui“ (D8); „Vertinime akcentuočiau vaiko pažangą ir kūrybiškumą, o ne tik sausą techninį atlikimą“ (D10).

Biurokratijos mažinimas ir pasitikėjimas mokytojais

Iš pateiktų atsakymų galima daryti prielaidą, jog mokytojai jaučia perteklinę kontrolę ir „popierizmą“, kurio dėka lieka mažiau laiko kūrybiniam darbui. Norima, jog būtų labiau pasitikėta pedagogų darbu ir jų parinktais metodais. *„Sumažinčiau kartais betikslį ir nereikalingą popierizmą, ataskaitas, orientuočiau mokytojus į patį mokymą. <...> Mažiau kontrolės iš viršaus, betarpiško pasitikėjimo mokytoju“ (D7); „Nesuvaryčiau mokytojų dienynų pildymu, egzaminų laikymo įpareigojimui, o daugiau menui kvėpuoti, net ir muzikos mokykloje“ (D9); „Trūksta pasitikėjimo mokytoju, kad jis savarankiškai matydamas vaiką galėtų jam pritaikyti programą“ (D10).*

Personalo ir darbo sąlygų gerinimas

Tyrimo dalyvių atsakymai gana kritiški dėl bendravimo kultūros keitimo, personalo atnaujinimo ir profesijos prestižo didinimą. *„Atleisčiau visus iš darbo, kurie yra vyresni nei 50 metų. Jie jau visi yra suluošinti tarybinės aplinkos bendravimo mentaliteto“ (D1).* Kitas informantas teigia, jog trūksta tiesiog didesnio dėmesio mokytojams: *„Turėtų būti mokytojams didesnis dėmesys, darbo sąlygoms ir <...> tiesiog pagarba didesnei galbūt mokytoju“ (D6).* Nepamirštama pabrėžti ir finansinių galimybių mokytoju: *„Norėtųsi, jog mokytojas gautų orią algą, o vaikai grotų kokybiškais instrumentais“ (D7).*

Sisteminės pokyčių galimybės

Dalis informantų turi skeptišką požiūrį į pokyčių galimybę. Esą pokyčiai neįmanomi dėl gana sudėtingų priežasčių: pasikeitusio laikmečio, vaikų sudėtingos psichologijos ir elgsenos sutrikimų, negrįžtamos mokyklos transformacijos į laisvalaikio centrą: *„Muzikos mokyklų meninis lygis labai žemas, ir sudėtinga kažką padaryti, kadangi kitoks laikmetis, kitokia vaikų psichologija ir sudėtinga būtų sugrįžti kur mes buvome“ (D3); „Laiko nepakeisti, tokio mokymosi koks buvo, tokio nebus. Mokykla pavirsta į laisvalaikio praleidimo laiką, čia jau nieko nepakeisi, galima kažko norėti, bet kažko pakeisti neįmanoma“ (D4).*

Apibendrinant siūlymus Lietuvos muzikos mokyklų sistemos tobulinimui, atsiskleidžia poreikis mažinti biurokrtiją, didinti pasitikėjimą mokytojais, taip pat sistema turėtų atsisakyti nekintančių vertinimo modelių bei griežtų programų. Jų vietoje turėtų atsirasti prioritetai vaiko kūrybiškumui ir ryšys su muzika. Taip pat tyrimo dalyviai akcentuoja drastiškas mokytojų kaitos priemones: atnaujinti personalą, kurių požiūryje dar yra „tarybinio mentaliteto“ iki siekio užtikrinti padidinti darbo sąlygas, bei didinti mokytojo profesijos prestižą. Nors kai kurių tyrimo dalyvių

atsakymuose jaučiamas skepticizmas dėl negrįžtamų pokyčių, vis dėlto išlieka optimistiška vizija apie lanksčią, modernią ir į meninę laisvę orientuotą muzikos mokyklą.

Diskusija

Kokybinio tyrimo atlikimas susikoreliavo su teorinėje dalyje iškelta prielaida, jog šiandien Lietuvos muzikos mokyklos išgyvena vertybių kaitą. Tai perėjimas nuo profesionalų ruošimo sistemos į lanksčią, į žmogaus poreikius orientuotą įstaigą. Tokia transformacija atspindi gilų vidinį pokytį, kuris nėra tik formalumas įteisinant formalųjį švietimą papildančio (FŠPU) sąvoką. Pokytį labiausiai paaikškina Gilles'io Deleuze'o ir Felixo Guattari „tapsmo“ modelis. Ugdytas muzikos mokykloje tampa nuolatinis, rizomišku vyksmu, kuriame didžiausia reikšmė teikiama ne galutiniam rezultatui, o mokinio patirčiai. Atlikto tyrimo rezultatai atspindi Gabnytės ir Strakšienės (2012) analizę apie didėjančią atskirtį tarp anksčiau vyravusios sistemos vizijos ir realybės. „Senosios“ muzikos mokyklos buvo orientuotos į būsimus profesionalus, o dabartinėje muzikos mokykloje pedagogams reikia prisitaikyti prie didžiosios daugumos neplanuojančių tapti profesionalais. Šį faktą pagrindžia tyrimo dalyvio mintis, jog **„šiandien muzikos mokyklos misija jau nebėra vien tik paruošti būsimus profesionalus <...> svarbiausia – ugdyti žmogų per muziką“** (D8), bei informanto įžvalga, kad institucija transformuojasi į **„kultūrinę ir asmeninio ugdymo erdvę“** (D6). Nors ne visi tyrimo dalyviai laikosi tos pačios nuomonės dėl muzikos ugdymo plačiajai visuomenei. Informantė (D3) laikosi nusistovėjusio požiūrio, kad misija yra **„auginti profesionalą muzikantą atlikėją“**. Tyrimas parodė perėjimą prie visapusiško ugdymo modelio. Misijos pokytis parodė prieštarą tarp akademinio lygio išsaugojimo ir ugdymo prieinamumo didinimo visiems. E. Martišauskienės (2016) akcentuojama pedagogo vaidmens nuvertinimą, kuris pasireiškia per greito rezultato gavimą be jokių asmeninių pastangų ar įdirbio. Toks požiūris siejasi su L. Duoblienės (2018) akcentuota laiko suvokimo problema, kuri analizuoja, jog tradicinis muzikinis ugdymas reikalauja griežtos rutinos. Šiandien turime tai, jog iškart gaunamas pasitenkinimas tampa ženkliai svarbesnis už nuoseklų ir kantrybės reikalaujantį darbą. Tyrimo dalyviai akcentuoja, jog **„didžiausias iššūkis – greito rezultato kultūra“** (D6), kadangi šių dienų vaikai turi priklausomybę nuo įvairių technologinių prietaisų ir **„viską nori gauti greitai, vieno mygtuko paspaudimu“** (D10). Todėl mokytojai jaučiasi lyg esantys žaidimo aišktelėje, kuomet reikia išlaikyti mokinį muzikinio ugdymo erdvėje, ieško su žaidimais susijusių metodų bei taiko lankstų repertuarą vardan teigiamų emocijų vaikui. Tiesa, ne visi informantai sutinka su tokia žaidimo forma ir turi gana griežtą nuomonę, jog **„jei atėjai į mokyklą, tai ir mokytis muzikos pagrindų, o ne daryk šou“** (D9). Pedagogai jaučia įtampą dėl per didelio lankstumo neigiamų rezultatų, kadangi jų nuomone, lankstumas gali daryti tiesioginę neigiamą įtaką muzikiniam išsilavinimui ir muzikos mokyklą paversti **„laisvalaikio užimtumo centru“** (D4).

Atlikto tyrimo duomeninis, mokytojo vaidmens transformacija yra viena jautriausių, tačiau ko gero ir viena iš prasmingiausių permainų vadovų akimis ar jaunesnio amžiaus mokytojų akimis. Pedagogo vaidmuo pasikeitimas įvyko tame, kad mokytojas jau nėra tik žinių perdavėjas, kas būdavo

anuomet, šiandien jo vaidmuo pasiskirsto tarp psichologo ir net artimu šeimos nariui. Tyrimo dalyviai akcentuoja, jog individualus darbas sukuria unikalų ryšį, parodantį, kad *„muzikos mokytojas lygus psichologui“* (D7), o mokytojas muzikos mokykloje yra *„pirmiausiai menininkas, po to psichologas ir tada ugdymo vedlys“* (D10). Pasak informantų, toks pokytis atspindi, jog mokytojo darbas taptų *„gyvenimo būdu“* (D7), kadangi pareikalauja daug emocinių jėgų. Galima pastebėti, jog mokytojai jaučiasi esantys *„parsidavę tėvams, jų norams, vaikams“* (D9), nes dingsta mokytojo kaip pačio pedagogo autoritetas. Pasak tyrimo dalyvių, *„žiūrint iš tėvų pusės, tas santykis tapo sudėtingas, nes muzikos mokykla tai tiesiog paslauga, už kurią jie moka“* (D7). Pedagogai teigia, jog jie tiesiog paslaugos teikėjai pagal reikalavimus ir dar kartais būna kalti dėl tėvų nepasitenkinimo teikiama „paslauga“. Prisitaikymas ir siekis ugdyti laisvą asmenybę, mokytojas atsiduria tarsi suvaržomas biurokratinių taisyklių ir naudą akcentuojančiuose lūkesčiuose, kurie, pasak L. Duoblienės, varžo mokinio asmenybės raidą, o ne laisvą vystymąsi. Tarp tyrimo dalyvių atsakymų buvo nepagarbą minintis pasisakymas, jog *„amžinas vaikščiojimas koncertų metu<...>jau pasiekė visišką nepagarbos dugną“* (D1). Tai reiškia, jog tėvų požiūris į scenos etiką yra laikomas nepagarba nei atlikėjams, nei mokytojams, nei galų gale pačiam koncertui.

Analizuojant vadovo vaidmenį transformacijos kontekste galima teigti, jog vadovo vaidmuo įgyja didelę reikšmę, kuri tampa pagrindiniu aspektu mokyklos vidaus kultūros kokybės užtikrinime. Atlikto tyrimo gautais rezultatais galima remtis išaiškinant, jog šiuolaikinis vadovas turi būti hibridinė asmenybė, lyderis *„hibridas tarp diplomato su visais, vadybininku ir net ūkvedžiu ar santechniku“* (D7). Įtemptoje diskusijoje atsirado poreikis atnaujinti „tarybinio metaliteto“ pedagogus *„atleisti visus iš darbo, kurie yra vyresni nei 50 metų“*, nes jie yra *„suluošinti tarybinės aplinkos bendravimo mentaliteto“* (D1). Toks gana neįprastai griežtas pasiūlymas atskleidžia gilią kartų priešpriešą. Gautų tyrimo rezultatų duomeninis, mokyklos administracija šiandien turėtų būti *„labiau pagalbininkai, o ne viršininkai“* (D10), o vadovas - *„apsaugoti mokytojus nuo popierių ir biurokratizmo“*, jog būtų labiau susikoncentruota į darbą su vaikais.

Kalbant apie inovacijas ir tradicijas bei jų taikymą muzikos mokyklos dabartyje, galima teigti, jog nuo gebėjimo surasti balansą taro tradicijų ir naujovių priklauso muzikos mokyklos ateitis. Įvertinus tyrimo dalyvių atsakymus apie technologijų naudą ar nenaudą muzikos ugdyme teigiama, jog įvairios programėlės negali pakeisti sistemingo darbo: *„telefonas neišmokys groti, DI neišmokys groti“* (D1). Tai parodo, jog akademinio pagrindo išsaugojimas labai svarbus.

Kuo šiandien matuojamas meninis lygis, tyrimas atskleidė, jog tikrai ne kūrinį sudėtingumu, o *„pagarba pačiam procesui, estetiniam skoniui ir sceninei kultūrai“* (D10).

Apibendrinant atlikto tyrimo rezultatus, galima daryti išvadą, jog Lietuvos muzikos mokyklų transformacija tai nepertraukiamas ir sparčiai besikeičiantis vyksmas, kuris grindžiamas ne vien sistemos pokyčių, bet ir pedagogų, mokyklų vadovų, tėvų ir mokinių naujų vertybių pasikeitimu.

Mokytojas šiame transformacijos kontekste keičiasi iš autoritarinio mokytojo į įkvėpiantį mokytoją, kurio didžiausias meistriškumas pasireiškia sugebėjimu sužadinti vaiko norą mokytis muzikos dalyko taip, kad muzika jam padėtų augti, tobulėti ir vystytis, tampant kultūringu, pilanvertišku visuomenės nariu. Apibendrinant vadovo vaidmenį šiame procese, jis tampa savo pedagogų komandos lyderiu, kuris mokytojams darbo vietoje suteikia kūrybinę laisvę, pasitikėjimą. Tėvų vaidmuo taip pat yra labai svarbus, kadangi jie turi bendradarbiauti su pedagogais ir padėti vaikui suvokti, jog muzikinis kelias yra ilgas, sudėtingas ir kantrus procesas, kurio mokslas gali išauginti ne tik būsimą koncertų klausytoją, tačiau ir jautrų, disciplinuotą ir kultūriškai išsilavinusį žmogų.

Nepaisant to, jog muzikos mokyklos jau nebėra profesionalų rengimo vieta ir transformacija orientuojasi į asmenybės auginimą, tikslas nesikeičia – muzikos mokykla turi išlikti vaiko gyvenime tikrais kultūros namais, kuriuose technologijų kupiną gyvenimą pakeičia tikrų instrumentų skambantys garsai, kur per muziką atrandi ne tmuzikinį raštą, bet ir save, draugus, kur gali įgyti gyvenime praversiančių dalykų: kantrybės, orumo, pasitikėjimo, disciplinos, tikslingo laiko planavimo vertybių. Į muzikos mokyklos erdvę patekęs vaikas jau bus kitoks, nei vaikai, kuriems neteks pažinti šio pasaulio. Muzikos mokyklos erdvėse auga kūrybiški, laisvi ir kultūringi žmonės ir tol, kol tokiu požiūriu vadovausis tiek mokyklos, tiek į jas ateinantys žmonės, tol muzikos menas bus reikalingas.

Išvados

- Muzikos mokykla transformavosi iš prestižinės, profesionalų rengimo institucijos į formalųjį švietimą papildančio ugdymo (FŠPU) modelį. Sistemos pokytis įprasmino naują institucijos kryptį – būti prieinamiems platesnei visuomenei ir ugdyti kiekvieną norintį susipažinti su muzikos menu.
- Literatūros analizė atskleidė ugdymo paradigmos pokytį: tradicinį, autoritarinį mokymo modelį keičia nenutrūkstamo proceso (tapsmo) suvokimas. Mokytojas iš griežto žinių perdavėjo tampa mokytoju vedliu, kuris padeda vaikui formuoti supratimą apie muzikinį ir kultūrinį pažinimą.
- Tyrimo rezultatai parodė, jog muzikos mokykla išgyvena svarbiausią **vertybinį lūžį**: atsisakoma tradicinio akademinio mokymo ir orientuojamasi į mokinio emocinę gerovę bei visapusišką kultūrinį ugdymą.
- Šiandien muzikos mokykla suprantama kaip „kultūros erdvė“, teigiamų emocijų vieta ir kultūringo asmens auginimo vieta. Tačiau tokia transformacija didina grėsmę pačios muzikos mokyklos, kaip institucijos prestižui. Kadangi muzikos mokykloje mokiniai gali mokytis be atrankos, mokytojai nuogąstauja, jog iškyla grėsmė muzikos mokyklai tapti vienu iš daugelio būrelių. Todėl muzikos mokyklos išlikimas ir savarankiškumas priklauso vadovų gebėjimo susitarti.
- Muzikos pedagogo profesinis identitetas kinta - iš tiesioginio žinių perdavėjo į psichologą ir teigiamas emocijas skleidžiantį asmenį. Muzikos mokytojo profesinis privalumas – individualus darbas, tačiau tokia darbo forma, nors ir sukuria artimą ryšį su mokiniu, užkrauna emocinę naštą ir didesnę atsakomybę už gerą vaiko savijautą. Mokytojo autoritetas siejamas su vartotojišku tėvų požiūriu, kuomet muzikos mokymasis traktuojamas tiesiog kaip paslauga, mokytojus priverstinai skatina balansuoti tarp profesinių veiklos principų ir reikiamybės atitikti tėvų lūkesčius.
- Šių dienų mokinių poreikis gauti „greitą rezultatą“ įpareigoja mokytojus ieškoti modernių ugdymo metodų. Ugdymo programų lankstumas, kuris šiandien orientuojasi į individualizuotą repertuarą ir technologijų naudojimą – vienintelė ~~pedagoginė~~ priemonė mokinio motyvacijai skatinti ar ją išlaikyti. Vis dėlto išlieka įtampa mokytojui tarp būtinybės išsaugoti akademinį lygį ir poreikio ugdymą grįsti žaidimo principu. Mokytojai nuogąstauja, jog toks prisitaikymas prie esamos situacijos muzikinį išsilavinimą pavers Beverčiu.
- Muzikos mokyklos vadovo vaidmuo transformavosi iš biurokrato administratoriaus vaidmens į pedagogų komandos lyderį. Norint, jog muzikos mokyklos transformacija būtų sėkminga, yra privalu vadovui pereiti iš cinizmu grįsto „tarybinio mentaliteto“ prie pasidalytosios

lyderystės ir demokratiško bendradarbiavimo. Vadovui šiandien tenka atsakomybė suderinti tradicijų tęstinumą su rinkos poreikiais įstaigoje.

- Muzikos mokyklos išlikimas, kaip atskiros įstaigos, priklauso nuo gebėjimo susitarti tarp vadovų, pedagogų, tėvų dėl didelę vertę turinčių muzikos meno vertybių, nes muzikos menas neturi būti pramoga. Jis turi ir toliau išlikti prestižiniu ir elitiniu mokslu, o muzikos mokykla - kultūringos, kantrios ir disciplinuotos asmenybės ugdymo vieta.

Šaltiniai

- Balčytis, E. (2000). Apie muzikinio ugdymo sistemą Lietuvos mokyklose. *Muzikinio ugdymo aktualijos*, 9-24.
- Budzinauskienė, L. (2008). Muzikinis ugdymas Lietuvoje XVIII a. pabaigoje-XIX amžiuje. Bažnyčių mokyklos. *Menotyra*, 15 (1), 13-24.
- Deleuze, G., & Guattari, F. (1980). *A thousand plateaus*. The Anarchist Library. <https://theanarchistlibrary.org/library/gilles-deleuze-felix-guattari-a-thousand-plateaus>
- Duoblienė, L. (2002). Mokymas mąstyti postmodernios filosofijos požiūriu. *Acta Paedagogica Vilnensia*, (9), 136-147. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367163497684/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Duoblienė, L. (2010). Švietimo politika ir globalizacija: nacionaliniai ir supranacionaliniai ypatumai. Vilniaus universiteto leidykla. https://www.researchgate.net/publication/291256690_Svietimo_politika_ir_globalizacija_nacionaliniai_ir_supranacionaliniai_ypatumai
- Duoblienė L. (2011). *Ideologizuotos švietimo kaitos teorijos*. Vilniaus universiteto leidykla.
- Gabnytė, G. & Strakšienė, D. (2012). *Ugdymo turinio pokyčiai Lietuvos muzikos/meno mokyklose: mokyklų vadovų požiūrio analizė*. Pedagogika, (106), 84-92. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367186377052/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Gabnytė, G., & Strakšienė, D. (2017). *Music school and innovations: Attitude of instrument subject teachers*. *Journal of Science and Arts*, (1), 15-24. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2017~1545125875953/datastreams/DS.002.1.01.ARTIC/content>
- Girdzijauskienė, R. (2017). *Nemuzikiniai muzikos mokymosi rezultatai* [Pranešimas]. <https://kpskc.lt/educacinis/muzdar/2017/R.%20Girdzijauskienes%20pranesimas.pdf>
- Gordon E. E. (2007). Learning sequences in music: A contemporary music learning theory. GIA Publications.
- Gruodis, J. (1930). *Valstybės muzikos mokyklos darbų apžvalga, 1920-1930*. Valstybės muzikos mokykla.
- Hallam, S. (2022). The power of music: An exploration of the evidence. Open Book Publishers. <https://doi.org/10.11647/obp.0292>
- J. Naujalisio muzikos mokyklos Kaune įstatai ir programa. (1919). Lietuvos mokykla, (1), 68-72.

- Kokkidou, M. (2021). *Music definition and music education: Many perspectives, many voices, many questions*. ResearchGate.
- Kriščiūnaitė, A., & Strakšienė, D. (2015). Neformaliojo muzikinio ugdymo pažangos ir pasiekimų vertinimas kaip mokinio savivertę sąlygojantis veiksnys. *Pedagogika*, 119(3), 114–127. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2015~1442995908790/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Lietuvos Respublikos Seimo įstatymas. (n.d.). <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/TAIS.101432/>
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. (1991). *Valstybės žinios*, 23–593. <https://www.etar.lt/portal/it/legalAct/TAR.9A3AD08EA5D0/>
- Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (n.d.). *Neformalusis švietimas (15 straipsnis)*. <https://smsm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/smm-svietimas/svietimas-neformalusis/>
- Martišauskienė, E. (2016). *Pedagogo autoritetas vertybių kaitos sąlygomis*. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Mažeikaitė-Gylienė, Ž., Brazdeikienė, L., Tavoras, V., & Narmontienė, L. (2013). Paauglių mokymosi motyvacijos ypatumai, mokantis muzikos mokykloje. *Pedagogika*, 111(3), 115–123. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2013~1408124686640/datastreams/DS.002.1.01.ARTIC/content>
- Petrauskaitė, D. (2020). From courses to a conservatoire: Issues of musical education institutionalisation in Lithuania (1919 to 1949). *Menotyra*, 27(1), 1–18. <https://doi.org/10.6001/menotyra.v27i1.4214>
- Rinkevičius, Z. (2002). Muzikinis auklėjimas: sąvokos aktualizavimas. *Pedagogika*, (64), 108–114. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367178765013/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Rupšienė, L., & Penkauskienė, D. (2025). *Socialinių tyrimų metodologinė panorama* (LiDA tyrimų metodų serija, t. 1). Klaipėda.
- Sapiega, G. S. (2023). Valstybės muzikos mokyklos ugdymo programa (1923): muzikinio mokymo institucionalizavimo trajektorijos ir galimos ištakos. *Menotyra*, 30(1), 43–57. <https://doi.org/10.6001/menotyra.2023.30.1.4>
- Šečkuvienė, H. (2004). *Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas*. Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
- Švietimo ir mokslo ministerija. (2015). *Mokytojų lyderystė ir jos sąsajos su švietimo kokybe*. <https://www.nsa.smsm.lt/wp-content/uploads/2025/10/Mokytoju-lyderyste.pdf>

- Venslovaitė, V., & Danylienė, L. (2018). Socialinis ir emocinis ugdymas: mokytojo perspektyva. *Acta Paedagogica Vilnensia*, (41), 114–128. <https://doi.org/10.15388/ActPaed.2018.41.8>
- Žukienė, J. (2022). Valstybinės muzikos mokyklos kūrimosi peripetijos (1918–1920 m.). *Lietuvos muzikologija*, (23), 125–141. <https://zurnalai.lmta.lt/wp-content/uploads/2023/01/LM-23-VISAS-maketas.pdf#page=125>

Priedai

1 priedas

Klausimai struktūruotam interviu

1. Kaip, Jūs apibrėžtumėte dabartinę muzikos mokyklos misiją?
2. Ką reiškia būti muzikos mokytoju muzikos mokykloje?
3. Kas pasikeitė nuo to kas buvo anksčiau ir kas yra dabar?
4. Kaip pasikeitė tėvų požiūris į muzikos mokyklą?
5. Kaip vertinate ugdymo programų lankstumą atsižvelgiant į skirtingų gebėjimų vaikų poreikius?
6. Su kokiais iššūkiais susiduriate bandydami motyvuoti mokinį ilgam, nuosekliam ir dažnai monotoniškam darbui, kurio reikalauja muzika?
7. Kaip muzikos mokykloje išlaikyti meninį lygį (kai reikia priimti ir ugdyti ryškių gabumų, motyvacijos neturinčius vaikus)?
8. Gal galėtumėte pateikti pavyzdžių kaip derinate muzikos mokyklos mokymosi tradicijas ir kartu diegiate inovacijas?
9. Koks šiandien muzikos mokyklos vadovo vaidmuo?
10. Ką keistumėte Lietuvos muzikos mokyklų sistemoje?
11. Kokia būtų ateities muzikos mokyklos vizija?

2 priedas

Teminės analizės procesas

Teminės analizės žingsniai	Proceso aprašymas
1.Susipažinimas su duomenimis	Interviu atlikti su tikslinę tyrimo dalyvių grupe – muzikos mokyklų vadovais ir mokytojais. Jų interviu buvo transkribuojami į tekstą. Gauti duomenys skaitomi, norint suprasti informantų patirtis ir nuomonę, pastebėti pasikartojančias mintis ir nustatyti pirmines išvalgas.
2.Pirminių kodų generavimas	Tyrimo dalyvių atsakymų tekstuose atpažįstami prasminiai vienetai (frazės, sakiniai), kuriems yra suteikiami identifikaciniai kodai („prestižo smukimas“, „mokytojas kaip draugas“, „tėvų vartotojiškumas“, lankstus repertuaras“, „greito rezultato kultūra“ ir t.t.).
3.Temų paieška	Sugeneruoti pirminiai kodai analizuojami ir grupuojami į kategorijas bei subtemas. Ieškoma panašių kodų, kurie jungiami į subtemas. Pvz. „Mokytojas – psichologas“.
4.Temų peržiūra	Peržiūrimos temos, tikrinant ar jos atitinka surinktus tyrimo duomenis ir tikslą. Kai kurios temos sujungiamos, kai kurios išskiriamos, jog tema būtų pagrįsta pakankamu citatų kiekiu.
5.Temų tikslinimas	Suformuojami temų ir subtemų pavadinimai, kurie atspindi jų turinį (pvz. „Muzikos mokyklos misija ir identiteto kaita“). Nustatoma struktūra tarp pagrindinių temų ir subtemų, remiantis teorinio darbo pagrindu,
6.Rezultatų aprašymas	Vykdoma duomenų analizė ir interpretacija. Kiekviena tema aprašoma, papildant jas autentiškomis tyrimo dalyvių citatomis (D1, D2, D3 ir t.t.). Gauti rezultatai gretinami su uždaviniais, atskleidžiant esmines išvalgas apie muzikos mokyklos transformacijos ypatybes.

3 priedas

Transkribuotas interviu

T (Tyrėjas): Kaip Jūs apibrėžtumėte dabartinę muzikos mokyklos misiją?

D4: Dabartinė muzikos mokyklos misija... iš vienos pusės apgailėtina, iš kitos pusės gal ir pakankamai gerai, gana gerai sakyčiau. Kodėl apgailėtina, dėl to, kad tokią mokyklą kurią mes žinom ir turim, buvo anksčiau, dabar jina be abejo pasikeitė ir šiuo metu labai dažnai vaikai ateina ir pasako, jog tai ne muzikos mokykla o būrelis. Ir jie taip ir įsivaizduoja ir jie taip ir lanko. Profesionalumo niekam nereikia. Reikia visko daug ir po truputį, bet niekas nieko nemoka. Truputį nueina tenai, truputė dar kažkur, tai po to pasako mums tiek yra darbų, kad mes nieko nespėjam išmokti, padaryti.

T: Tai vis dėlto, misija kokia būtų pagrindinė?

D4: Užimti vaikų laisvalaikį ir tuo metu, kai tėvai dirba. Ir ne tai, kad nesiekus profesionalumo, vienu žodžiu auklėjimo instancija, nieko nereikalaujanti ir vaiko laiko praleidimas.

T: Ką reiškia būti muzikos mokytoju muzikos mokykloje?

D4: Mmm.... Nu jis turi būti auklėtoju, neduok Dieve ne mokytoju, neturi reikalauti apskritai, bendrauti tikrai gražiai, rašyti ne žemiau 7, nes tai yra tragedija, jau 7 yra blogas pažymys. Mokytojas turi turėti psichologo, mamos, tėčio vaidmenį tuo pačiu atlikti, labai mažai mokytojo vaidmens turi būti. Dėl to, kad jei tu pradėsi reikalauti, tai tau teks turėti labai daug problemų, ne tik su vaiku, bet ir su administracija, ir su tėvais.

T: Kas pasikeitė nuo to, kas buvo anksčiau, ir kas yra dabar?

D4: Anksčiau mes dirbom ir taip buvo profesionali mokykla, kuri turėjo ne tik specialybinius, bet ir papildomus dalykus ir visi labai stengėsi. Buvo prestižas. Dabar kas pasikeitė: vaikai namie labai mažai groja, dauguma vaikų namie negroja, o groja per pamoką ir visas tas darbas pamokoje. Bet ant kiek jie visi esą gabūs, dėl to, kad grojant 15 minučių į savaitę vieną kūrinį, jie vis dėlto pusmečio gale išmoksta ir atsiskaito ir dar padoriam pažymiui, 9, 8, ir netgi jei išgroja viską iki galo, tai mokytojas parašo ir 10, pridėdami pliusą už tai, kad vaikas lanko ir per pamoką dirba. Anksčiau grodavom pirmus metus – valandą, antrus – dvi valandas ir t.t., buvo iš viso 7 klasės, bet mes labai daug grojome įdėdami daug pastangų, reikėjo atidirbinėti. Man dabar pasitaiko tokie mokiniai, kurie pasako, aš šiandien pagrojau vieną kartą ir užtenka to vieno karto, daugiau negrosiu. Jeigu pradėdi dirbti, tai vaikas gali pradėti ir verkti. Dėl to, kad jis pavargsta, jam atsibosta. Jei anksčiau net samdė

korepetitorių ar užmokėdavo tam pačiam mokytojui, kuris mokė, kad ką vaikas negalėjo padaryti pats, darė su repetitoriumi. Dabar pagroja tris kartus. Dabar jau nebežiūri niekas subtilumo, duok dieve, kad išgrotų tekstą.

T: Kaip pasikeitė tėvų požiūris į muzikos mokyklą?

D4: Mokykla nėra specialybė kaip ateičiai. Labai retas atvejis, kada tėvai apsisprendžia ir nusprendžia, kad vaikas tęs tolimesnį muzikinį kelią. Dažniausiai tai jie jau mokosi gimnazijose, konservatorijose, bet net ir ten vaikai besimokydami nepasirenka muziko kelio toliau. O tėvų požiūris nespausti, nereikalauti, kaip yra taip ir gerai, ačiū Dievui, kad ateina ir mes turim darbo. Kažkiek lavinasi. Tėvų požiūris – tegul ateina ir būna. Vaikas užimtas kad ir dvi valandas, vaikai kurie lanko muzikos mokyklą greičiau organizuoja savo darbą ir jiems labiau sekasi toliau gyvenime. Bet to tėvai kažkaip nepastebi, kiek padaro tiek yra gerai, ir koks yra pažymys irgi gerai. Tėvai lūkesčių neturi ir nereikalauja. Ir jei pradedi minimaliai dirbti, vaikas suvokia, kad tai yra spaudimas ir reikalavimas. Kaip groju taip gerai (šypsosi).

T: Kaip vertinate ugdymo programų lankstumą, atsižvelgiant į skirtingų gebėjimų vaikų poreikius?

D4: Dabar mokytojai turbūt stengiasi labiau nei mokiniai, programos tikrai yra parinktos ir kiekvienam vaikui stengiasi palengvinti, jei yra didesnis poreikis, tai pasiūlyti dar vieną kūrinį, jei vaikas nori, spėja. Ir net su spec. poreikiais vaikai mokosi, jiems irgi yra parenkama. Dabar tikrai į kiekvieną atsižvelgiama. Anksčiau buvo ką paduoda tą ir grojam. Dabar galima labai su vaiku tiesiog per pamoką rinktis kūrinį, ką jam patiktų groti.

T: Su kokiais iššūkiais susiduriate, bandydami motyvuoti mokinį ilgam, nuosekliam ir dažnai monotoniškam darbui, kurio reikalauja muzika?

D4: Aš vaikus jau psichologiškai paruošiu, kad jiems ta valanda jau skirta, nes jūs negrojot namie, o grojam čia. Maži, šiuolaikiniai vaikai jau nenori daugiau negu vieną kartą groti. Greitai pavargsta, nuovargis, dėmesio trūkumas. Bet darom pertraukėles, jei surandu įdomius video pasižiūrime, aišku susijusius su pamoka. Kažką tokio žiūrime, kad būtų susiję su muzika, bet tuo pačiu ir pertrauka, pramoga kaip saldiniukas. Jie galiausiai tos pertraukėlės laukia. Bet jie aišku nebus profesionalai. Groja už apdovanojimą.

T: Kaip muzikos mokykloje išlaikyti meninį lygį, kai reikia priimti ir ugdyti ryškių gabumų, motyvacijos neturinčius vaikus?

D4: Vis dėlto 10 vaikų per visą mokyklą būna norinčių groti ir gerai groti. Noras atsiskaityti, išmokti, labai gerai pasirodyti. Anksčiau girdėdavom ne garbė nebaigti muzikos mokyklos. O su vaikais kurie nenori groti, nieko nenori meninio lygio niekaip nepasieksi. Jau net nėra kur lengvinti programos, juk neduosi 7 kl., kad pagrotų meniškai du gaidelius. Jei nenori, tai niekaip jo nepriversi. Vaikas tiesiog išeis iš mokyklos, jei pasakysi kažką emociškai kažką garsiau netgi. Nepriversi ir lygio nepakelsi. Turi būti nors kiek iš savęs motyvuotas. O jei nemotyvuotas, tai turėti kokia nors atsakomybę.

T: Gal galėtumėte pateikti pavyzdžių, kaip derinate muzikos mokyklos mokymosi tradicijas ir kartu diegiate inovacijas?

D4: Be abejo visa programa kas liečia grojimą, yra begalė gražių knygų, melodinių kūrinių, programa visa atnaujinta. Nesinaudojam tikrai senomis knygomis, jeigu mokytojas nori, jis tikrai suras naujų kūrinių, ir net iš interneto. Kas liečia teorinius dalykus, tikrai galima padaryti įdomią pamoką, visuomet galima pasinaudoti internetu ir surasti internete labai gražių meniškų vaizdų su muzikinių apipavidalinimu. Retkarčiais galima parodyti ir animaciją, kuri praturtina, taip pat muziką susieti su kitomis meno sritimis, architektūra, daile, vaikams pateikti tokį platesnį vaizdą, kur neapsiribotų vien muzika. Pamoka dabar negali vykti be interaktyvių lentų, tai pajvairina ir praturtina. Apskritai pakeisti reikėtų visa muzikos istorijos programą, nesusieti jos taip giliai, kuri apima net nuo viduramžių iki 21 amžiaus ir temos yra sudėtingos, bet tik šiaip susipažinimui.

T: Koks šiandien muzikos mokyklos vadovo vaidmuo?

D4: Man sunku pasakyti apie vadovą, dėl to, kad jis turėtų organizuoti ir sudaryti palankias sąlygas dirbti mokytojui, įskaitant šiuolaikinės aparatūros, instrumentų pasirūpinimu, nes yra dar ir tarybinių, senų instrumentų. Bet daugiau organizaciniai dalykai, žinoma palaikyti ir išlaikyti gerą atmosferą mokykloje, santykiai tarp mokytojų. Savo vadovui aš priekaištų neturiu (juokiasi), viskas organizuota ir apgalvota. Viskas gerėja, kuo toliau tuo geriau.

T: Ką keistumėte Lietuvos muzikos mokyklų sistemoje?

D4: Laiko nesustabdysi ir nieko nepakeisi, tokio mokymosi koks buvo, tokio nebus. Ką turim ir ačiū gerai. Vaikai tokie kokie yra. Jų pasirinkimas yra labai platus ir mūsų gyvenimas tikrai yra džiaugsmingas ir jie šitą viską mato. Sunkiai dirbti niekas nenori. Visi nori gauti pinigų, atbėgti, pabūti ir pabūt linksmai, lengvai ir neduok Dieve, kažkuo rūpintis. Jam čia turi būti „lafa“. Gyvenimas, galimybės, norai pasikeitė. Mokykla pavirsta į laisvalaikio praleidimo laiką, čia jau nieko nepakeisi, galima kažko norėti, bet kažko pakeisti neįmanoma.

4 priedas

PRIEDAS 4: DIRBTINIO INTELEKTO (DI) NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Studentas (-ė): Miglė Chmieliauskaitė

Baigiamojo darbo tema: Muzikos mokyklos transformacija: tradicijos ir šiandienos realybė

Vadovaudamasi/s „Dirbtinio intelekto naudojimo Vilniaus universitete gairėmis“, patvirtinu, kad rengdamas (-a) šį baigiamąjį darbą:

1. **Prisiimu atsakomybę** už viso darbe pateikto turinio kūrimą ir jo originalumą. Patvirtinu, kad generatyvinio DI įrankiai buvo naudojami tik kaip pagalbinė priemonė, o ne kaip darbo bendraautorius ar autorius.
2. **Atlikau turinio patikrą (validaciją).** Visi DI sugeneruoti faktai, nuorodos ir duomenys buvo patikrinti pirminiuose šaltiniuose.
3. **Užtikrinau duomenų saugą.** Į DI sistemas nekėliau konfidencialių tyrimo duomenų, asmens duomenų ar nepublikuotos medžiagos.
4. **Pateikiu įrodymus.** Tais atvejais, kai buvo generuojamas didesnės apimties tekstas ar turinys, visa generavimo išsklotinė (transkripcija) pateikiama darbo prieduose (kaip nurodyta lentelėje žemiau).

DI įrankių naudojimo ataskaita (pildymo pavyzdys):

DI įrankis (nurodomas pavadinimas ir versija)	Naudojimo tikslas (trumpai identifikuojama, ką darėte?)	Taikymo vieta darbe (skyrius / puslapis)	Studento indėlis ir validacija (kaip pakeitėte ar patikrinote rezultatą?)	Ar pridėta išsklotinė?*
ChatGPT-4o	Idėjų generavimas, struktūros planavimas	Įvadas, teorinė darbo dalis	Paprašiau sugeneruoti pagal mano mintį ir idėjas darbo temas. Atmečiau 10 temų pasiūlymų, teorinės dalies punktus kaip netinkamus, likusius pritaikiau pagal pasirinktą darbo temą ir papildžiau savo siūlymais.	Netaikoma
ChatGPT-4o	Mokslinės literatūros paieška	Literatūros analizė	Paprašiau pasiūlyti šaltinių, kuriuos galėčiau naudoti savo darbe. Visus šaltinius tikrinau, perskaičiau, netinkamus, neegzistuojančius atmečiau.	Netaikoma

DI įrankis (nurodomas pavadinimas ir versija)	Naudojimo tikslas (trumpai identifikuojama, ką darėte?)	Taikymo vieta darbe (skyrius / puslapis)	Studento indėlis ir validacija (kaip pakeitėte ar patikrinote rezultatą?)	Ar pridėta išsklotinė?*(Priedo Nr.)
ChatGPT-4o	Angliškų šaltinių vertimas	Teorinė dalis	Paprašiau, kad išverstų anglišką šaltinį. Šaltinio vertimą dar kartą tikrinau DeepL svetainėje	Netaikoma
ChatGPT-4o	Žodžių sinonimai	Teorinė dalis/dalių apibendinimas	Paprašiau, kad pasiūlytų žodžiams sinonimus, jog pavyktų tinkamai sudėti sakinius.	Netaikoma
Grammarly / DeepL Write	Anglų k. stiliaus ir gramatikos korekcija	Visas tekstas (Santrauka)	Peržiūrėjau vertimo pasiūlymą, atmečiau tuos aspektus, kurie keitė terminų prasmę ar akademinį stilių.	Netaikoma

Papildoma informacija apie DI naudojimą (jei aktualu, galite pateikti kitą aktualią informaciją apie DI naudojimą):

* **Generavimo išsklotinės teikimas darbo prieduose.** Kaip nurodyta VU Dirbtinio intelekto gairėse, tais atvejais, kai darbe panaudojama dalis didesnės apimties DI generatyvinio modelio sugeneruoto atsakymo, visas sugeneruotas tekstas turi būti pateikiamas darbo prieduose. Išsklotinė teikiama tais atvejais, tarkime, kai DI sugeneruota didesnės apimties informacija buvo adaptuota ar iš dalies panaudota rengiamame darbe. Tarkime, DI pasiūlė visą baigiamojo darbo struktūrą, kurios dalis buvo pritaikyta arba DI sugeneravo pirminę 3 straipsnių apžvalgą, kuri vėliau buvo išplėsta, papildomai analizuota ar interpretuota (ar kitas reikšmingos apimties generuotas turinys, kuris buvo panaudotas darbo rengimui).

Jei DI įrankiai nebuvo naudojami, po baigiamojo darbo temos ir studento vardo pašalinkite atitinkamus teiginius bei lentelę ir įrašykite šį sakinį: „Patvirtinu, kad rengiant baigiamąjį darbą jokie generatyviniai DI įrankiai nebuvo naudojami.“ Deklaraciją pasirašykite.

Studento (-ės) parašas: Data: 2026-05-18 _____